

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1939.

Andra kammaren.

Nr 13.

Lördagen den 28 oktober.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Föredrogs första särskilda utskottets utlåtande, nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av medel till fonden för inköp av gasgeneratorer för motordrift m. m. jämte en i ämnet väckt motion.

Ang. anvisande av medel till fonden för inköp av gasgeneratorer för motordrift m. m.

I den till innevarande års urtima riksdag avlätna propositionen nr 1 med förslag till tilläggsstat I hade Kungl. Maj:t under kapitalinvesteringar, statens utlåningsfonder, föreslagit riksdagen att i avbidan på särskild proposition i ämnet till Lånefonden för inköp av gasgeneratorer för motordrift å tilläggsstat I för budgetåret 1939/40 beräkna ett reservationsanslag av 2,000,000 kronor.

I en den 29 september 1939 dagtecknad proposition, nr 35, hade Kungl. Maj:t sedermera föreslagit riksdagen att dels godkänna av departementschefen förordade ändringar i allmänna villkor och bestämmelser för lån från lånefonden för inköp av gasgeneratorer för motordrift; dels till Inköp av generatorgasdrivna jordbrukstraktorer å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1939/40 under driftbudgeten, nionde huvudtiteln, anvisa ett reservationsanslag av 150,000 kronor; dels ock till Lånefonden för inköp av gasgeneratorer för motordrift å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1939/40 under kapitalbudgeten, Statens utlåningsfonder, anvisa ett reservationsanslag av 2,000,000 kronor.

I en inom första kammaren av herr *J. Björck m. fl.* väckt motion, nr 6, hade hemställts, att riksdagen vid behandling av proposition nr 35 måtte företaga sådan justering i förslag till ändring av bestämmelser rörande lån ur fonden till inköp av gasgeneratorer, att ifrågavarande lån skulle vara räntefria under en tid av två år från lyftningsdagen.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte

a) med avslag å motionen I: 6 godkänna de av departementschefen i propositionen nr 35 förordade ändringarna i allmänna villkor och bestämmelser för lån från lånefonden för inköp av gasgeneratorer för motordrift, dock med iakttagande att lånetiden skulle utsträckas från 5 till 6 år;

b) till Inköp av generatorgasdrivna jordbrukstraktorer å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1939/40 under driftbudgeten, nionde huvudtiteln, anvisa ett reservationsanslag av 150,000 kronor;

c) till Lånefonden för inköp av gasgeneratorer för motordrift å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1939/40 under kapitalbudgeten, statens utlåningsfonder, anvisa ett reservationsanslag av 2,000,000 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar *Johansson* i Fredrikslund, *Nilsson* i Landeryd, *Ohlin*, *Andersson* i Rasjön och *Staxäng*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte

a) med bifall till motionen I: 6 godkänna de — — — för motordrift, dock med iakttagande av dels att lånetiden skulle utsträckas från 5 till 6 år, dels

Andra kammarens protokoll vid urtima riksdagen 1939. Nr 13.

1

Ang. anvisande av medel till fonden för inköp av gasgeneratorer för motor-drift m. m. (Forts.)

ock att lånen skulle vara räntefria under en tid av två år från lyftningsdagen;

- b) _____
 c) _____

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr **Andersson** i Rasjön: Herr talman! Beträffande punkten a) i detta utlåtande har jag biträtt en reservation, som avser en större förmån i räntehänseende för dessa gasgeneratorslån än den som utskottet förordat. Enligt min uppfattning gäller det att göra denna låneform så tilltalande som det överhuvud taget är möjligt. Den längre amorteringstid, som utskottet föreslagit utöver vad Kungl. Maj:ts proposition innebär och som också reservanterna biträtt, innebär ju ingen direkt ekonomisk förmån för låntagarna. De måste i varje fall betala igen den lånfångna summan. En räntebefrielse under de två första åren innebär däremot en direkt förmån, som minskar låntagarnas utgifter för lånet. Jag ser på denna sak på det sättet, att det är ett så stort intresse ur allmänna synpunkter att främja tillkomsten av gasgeneratordrivna bilar, att man bör göra en något större uppoiffing för att stimulera anskaffandet av gasgeneratorer än den som föreslås i propositionen.

Om det nu skulle gå så, att bensintillgången bleve mera tillfredsställande, som vi alla hoppas, så förstår var och en, att fordonsägarnas intresse för övergång till gasgeneratorsdrift skulle minskas. Efter vad som nu förekommit på detta område böra väl alla vara på det klara med att en allmän övergång till gasgeneratorsdrift är något som är i hög grad att rekommendera på lång sikt. Det borde icke få bli som det blev förra gången, när staten gick in för att främja tillkomsten av gasgeneratordrivna bilar, att det blott blir en sky som blåser över och att sedan allt blir som det varit förut. De lärdomar som vi inhämtat under denna höst borde i stället tala för att vi skulle få en allmän och bestående övergång till gasgeneratordrivna bilar, i varje fall vad det gäller lastbilsbeståndet och omnibusarna. Men för att detta skall ske, måste staten göra en något större uppoiffing än vad propositionen innebär. Jag och mina medreservanter anse, att detta skulle lättast åstadkommas genom att lånen bleve räntefria under de två första åren. Detta är förresten ingen nyhet, utan denna anordning har förut varit genomförd beträffande lån till tråkolsgasgeneratorer, och för övrigt är det en anordning som förekommit i många fall vid annan låneverksamhet som staten bedriver i syfte att gynna den ena eller andra verksamheten.

Jag ber alltså, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan med den ändring som innefattas i den reservation, vilken är avgiven av herr Johansson i Fredrikslund m. fl.

Herr **Råstock**: Herr talman! När vi fingo denna proposition till behandling på utskottsavdelningen, fäste vi oss vid det faktum, att statsrådet hade föreslagit väsentliga jämkningar i de bestämmelser som hittills gällt. Statsrådet hade föreslagit en sänkning av räntesatsen från 4 till 3 %, och det tyckte vi vara något, till vilket man borde kunna ge sin anslutning. Men när vi sedan kommo att se litet närmare på hur det var ställt med amorteringstiden och samtidigt observerade, att vederbörande låntagare själva måste skaffa 20 % av anskaffningskostnaderna för dessa generatorer, började vi överväga, om vi icke skulle kunna få en sådan lösning av problemet, att vi, med hänsyn till det önskvärda i att vederbörande gasgeneratoranskaffare — om jag får använda ett så långt ord — skulle få ungefär lika stora utbetalningar för varje år, ginge med på en ökning av amorteringstiden från 5 till 6 år. Det

Ang. anvisande av medel till fonden för inköp av gasgeneratorer för motor-drift m. m. (Forts.)

är resultatet av våra överväganden som föreligger här i detta utskottsutlåtande.

Enligt den kungl. propositionen skulle vederbörande läntagare, om vi nu tänka oss ett belopp på 2,000 kronor — såsom exemplifieras på sid. 5 i utskottsutlåtandet — få betala 800 kronor jämte ränta första året. Han skulle nämligen själv skaffa 400 kronor, och vidare skulle han betala 400 kronor i amortering på lånet. Enligt vår metod blir det i stället så, som man finner på sid. 5 i utlåtandet, att låntagarna få ungefär lika stora utbetalningar varje år, och det betrakta vi som en fördel för den som skall anskaffa en gasgenerator.

Jag kan icke anse, att det är riktigt rätt att gå längre, när man vet, att staten i närvarande stund icke kan låna upp pengar till en räntesats av 3 %. Hur man än vänder på saken måste man komma till det resultatet, att det är utskottets förslag som i det långa loppet bättre tillgodoser låntagarnas intressen än vad det ursprungliga förslaget gjorde.

Med hänsyn härtill ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet **Pehrsson-Bramstorp**: Herr talman! När förslag till här ifrågavarande proposition utarbetades i departementet, övervägdes även den linje, som utskottet nu har förordat. Med min allmänna ekonomiska syn stannade jag emellertid vid en femårig amorteringstid av den anledningen att jag höll före, att det alltid måste kännas relativt hårt att betala ett visst belopp i amortering på ett lån för ett aggregat, som kanske redan vore förbrukat. Det har nämligen sagts, att ett sådant aggregat räcker i omkring 5 år. Jag anser alltså, att man icke till en längre bort liggande tid skall överföra en utgift, då det riktigaste vore, att den fölle på en närmare liggande tid. Propositionen är emellertid tillkommen för att allt skall göras för att uppmuntra till anskaffande av gasgeneratorer, och jag vill av denna anledning icke motsätta mig den förändring av Kungl. Maj:ts förslag som utskottet i detta fall vidtagit.

Beträffande den räntefrihet som föreslås i reservationen är det självfallet, att även den innebär en lindring för låntagaren och på så sätt en uppmuntran till anskaffande av gasgeneratorer. Jag vill emellertid understryka, att de gasgeneratordrivna bilarna erhålla en skattelindring på så sätt, att om träkolet kan erhållas till rimliga priser, de få billigare driftkostnader än de bensindrivna bilarna. Detta medför ju en stor lindring för vederbörande. Och därtill kommer, att om det blir en knapp tillgång på bensin och de andra lastbilarna på den grund få ransonera sitt arbete, kunna de tråkolsdrivna bilarna, om de få träkol i tillräcklig mängd, köra i större utsträckning och därmed förskaffa sig ökade inkomster. Den lindring för låntagarna som reservationerna föreslå innebär en minskning av deras kostnader med 25 kronor per år. Jag har den uppfattningen, att ett så litet belopp icke spelar någon roll i detta fall.

Vad försöken med generatordrift 1932 beträffar, så räknar man med att det föreligger den skillnaden nu mot den gången, att gasgeneratorerna nu äro väsentligt mera fullkomnade än de voro på den tiden, och följaktligen räknar man med att det är en anordning, som kan användas på ett mera tillfredsställande sätt i den dagliga driften nu, än vad fallet var, när gasgeneratorerna först började användas. Jag tror, att det innebär ett väsentligt handtag för biltransporterna, därest riksdagen beslutar i enlighet med vad utskottet här föreslagit.

Ang. anvisande av medel till fonden för inköp av gasgeneratorer för motor-drift m. m. (Forts.)

Herr Pettersson i Rosta: Herr talman! Yrkandet i reservationen går ut på att de som erhålla lån för anskaffande av gasgeneratorer skola åtnjuta räntefrihet i två år. Men då det gäller jordbrukstraktorer, anser jag för min del, att det som i reservationen föreslås innebär en alltför liten hjälp, för att det skulle bli något av med att anbringa gasgeneratorer å traktorerna. Det uppstår stora olägenheter, om man på jordbrukstraktorer inmonterar dessa gasgeneratorer. Traktorernas driftförmåga går ned till ungefär hälften, det blir sotning och andra besvärligheter, och det hela kommer att kosta 2,500 kronor. På grund av ifrågavarande olägenheter komma, när krisen en gång är över, alla dessa anordningar att rivas bort, och jordbrukaren gör då en förlust på 2,500 kronor. Det är alldeles givet, att om man medgiver en räntefrihet på två år, kommer detta icke att locka någon till att taga sådana förluster.

Nu är det emellertid klart, att om vi bli avstängda från tillförsel av fotogen, är det av största vikt, att jordbrukstraktorerna bliva försedda med gasgeneratorer. Jag vill påpeka, att man med dessa traktorer sparar upp till tre par dragare, men då kan man icke få den intensiva jordbruksdrift som är nödvändig för att man skall få fram en tillräcklig skörd. Under nu rådande förhållanden förmenar jag dock, att det är av vikt, att man söker få den största möjliga skörd. Jag anser alltså, att reservationen innebär för liten hjälp i detta fall.

Jag vill också hålla på utskottets förslag av den anledningen, att utskottet i sin motivering bland annat skrivit: »Utskottet vill också förutsätta ett övervägande av vad som från statens sida kan göras för att påskynda tillverkningen av driftsäkra träkolstraktorer samt också för att eventuellt för jordbrukarna underlätta själva anskaffningen av dylika traktorer.» Det behövs enligt min mening för det första räntefrihet under hela lånetiden och för det andra bidrag till anskaffande av gasgeneratorer. Här har utskottet givit regeringen en vink om att det behöver tagas krafttag i detta hänseende i tid före nästa års vårbruk, om man skall kunna få gasgeneratordrivna traktorer. Detta är orsaken till att jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 2.

Föredrogs första särskilda utskottets utlåtande, nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1939/40, i vad propositionen avser anslag för ökad användning av inhemskt motorbränsle; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 3.

Ang. förordning med vissa särskilda föreskrifter rörande tillämpningen av motorfordonsförordningen Föredrogs andra särskilda utskottets memorial, nr 21, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande andra särskilda utskottets utlåtande nr 18 i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition angående förordning med vissa särskilda föreskrifter rörande tillämpningen av motorfordonsförordningen den 23 oktober 1936 (nr 561) m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom propositionen nr 28 hade Kungl. Maj:t bland annat inhämtat riksdagens yttrande över ett vid propositionen fogat förslag till förordning med

Ang. förordning med vissa särskilda föreskrifter rörande tillämpningen av motorfordonsförordningen m. m. (Forts.)

vissa särskilda föreskrifter rörande tillämpningen av motorfordonsförordningen den 23 oktober 1936 (nr 561) m. m. I nämnda författningsförslag hade upptagits bland annat ett stadgande av innebörd att 41 § tredje stycket vägtrafikstadgan den 23 oktober 1936 (nr 562) tills vidare icke skulle tillämpas i vad avsåge straff för befordran med lastautomobil av last, vars vikt överstege den för automobilen fastställda maximilasten.

Utskottet hade i motiveringen i sitt utlåtande nr 18, beträffande nämnda författningsförslag, på anförda skäl förordat, att sagda straffbestämmelse skulle bibehållas.

Enligt utskottet tillhandakomna protokollsutdrag hade kamrarna vid behandling av utskottets utlåtande i nämnda hänseende stannat i olika beslut, i det att första kammaren godkänt utskottets uttalande, varemot andra kammaren beslutat, att utskottets motivering i stället skulle innehålla, att utskottet vid sin granskning av förslaget till förordning med vissa särskilda föreskrifter rörande tillämpningen av motorfordonsförordningen m. m. lämnat författningsförslaget utan erinran.

Utskottet hemställde, att vardera kammaren, med frånträdande av sitt tidigare beträffande utskottets utlåtande nr 18 fattade beslut såvitt anginge förslaget till förordning med vissa särskilda föreskrifter rörande tillämpningen av motorfordonsförordningen den 23 oktober 1936 (nr 561) m. m., måtte förklara, att riksdagen vid sin granskning av samma förslag icke funnit skäl att mot detsamma göra andra erinringar än i förevarande memorial upptagits.

I motiveringen uttalades, att granskningen av ifrågavarande författningsförslag icke givit anledning till annan erinran än såvitt anginge upphävande av straffbestämmelsen för överskridande av tillåten maximilast. I avseende härå förordades på anförda skäl, att berörda straffbestämmelse skulle bibehållas, men att föreskrifter meddelades, vilka underlättade ny prövning för olika slag av fordon angående frågan, huruvida en höjning tills vidare av den tillåtna maximilasten kunde medgivas.

Efter föredragning av utskottets hemställan anförde:

Herr **Hagberg** i Malmö: Herr talman! Att nu ingå på någon förnyad prövning av det här föreliggande spørsmålet förefaller mig vara tämligen gagnlöst. Inga nya moment ha ju tillkommit, sedan vi här i kammaren i lördags överlade i frågan, och inga nya synpunkter lära kunna framhållas.

Utskottets här föreliggande förslag till en sammanjämkning av kamrarnas skiljaktiga beslut i ärendet förefaller så tillvida anmärkningsvärt, att detsamma, som kammarens ärade ledamöter torde finna, endast stödes av halva antalet utskottsledamöter. Såsom grund för en kompromiss synes det ur den synpunkten, alldeles oavsett det rent sakliga innehållet, vara ganska litet lämpat. Förhållandet är, herr talman, också i själva verket det, att inom utskottet alltjämt särdeles delade meningar varit för handen i själva sakfrågan. Med hänsyn härtill förmenade man på flera håll inom utskottet, att utskottet gjorde klokast i att för kamrarna anmäla, att det icke funnit möjlighet till en sammanjämkning av kamrarnas skiljaktiga beslut. Ett yrkande i denna riktning, att utskottet alltså skulle göra en sådan anmälan, ställdes också i utskottet, och kring detta yrkande samlades halva antalet ledamöter. Det är detta yrkande, som ligger under den här avgivna blanka reservationen.

Som saken nu ligger till, har kammaren att antingen godtaga utskottets

Ang. förordning med vissa särskilda föreskrifter rörande tillämpningen av motorfordonsförordningen m. m. (Forts.)

förslag eller förkasta det. Därest kammaren, som jag vågar förutsätta, icke har för avsikt att i dag ge tillkänna en annan mening än den, som kammaren hade i lördags, kan kammaren icke lägga i dagen denna sin oförändrade uppfattning på annat sätt än genom att avslå utskottets hemställan. Därest å andra sidan första kammaren möjligen godtager utskottsutlåtandet, som ligger mera i linje med den uppfattning, åt vilken första kammaren tidigare givit uttryck, så stanna kamrarna ånyo i skiljaktiga beslut. Frågan har därmed fallit. Och Kungl. Maj:t får fria händer att förfara i ärendet på det sätt Kungl. Maj:t finner lämpligast.

Med återopande av vad jag här anfört anhåller jag, herr talman, alltså att få yrka avslag på utskottets hemställan.

I detta anförande instämde herrar *Henriksson, Närlinge, Andersson* i Södergård, *Gardell, von Seth, Thorell, Barnekow, Lindqvist, Pettersson* i Dahl, *Ryberg, Werner* i Höjen, *Aqvist, Pettersson* i Rosta, *Sandström, Johansson* i Norrfors, *Nilsson* i Antnäs, *Liedberg, Wolgast* och *Wallén*.

Herr **Olsson** i Mellerud: Herr talman! Jag är litet förvånad över det yrkande som här framställts. Den sammanjämkning som utskottet har åstadkommit ger ju möjlighet att fullt utnyttja den reserv av lastkapacitet som möjligen kan finnas hos lastbilarna. Genom att medgiva, att lastbilarna efter särskild besiktning skulle kunna få möjlighet att medföra större last, anser jag, att man gjort allt, vad som är möjligt att göra på detta område, utan att riskera, att fordonen bli överlastade och på grund härav givetvis öka trafikosäkerheten på vägarna. Om vi i en tid, då vi söka efter möjligheter att åstadkomma största möjliga säkerhet på våra landsvägar — och detta sannoligen icke utan orsak — om vi i en sådan tid slopa straffbestämmelsen för överbelastning, är det sannolikt, att konkurrensen mellan fordonen kommer att driva överbelastningen långt över det rimligas gräns på bekostnad av den trafiksäkerhet som vi alla vilja ernå. Det går, såvitt jag förstår, icke här att nå bådadera, trafiksäkerhet och denna ökade lastkapacitet, på annan väg än på den som utskottet föreslagit, nämligen att det skulle bli en särskild undersökning. Vi kunna vara tämligen övertygade om att det särskilt i fråga om en del gamla bilar icke finnes så särdeles stor möjlighet att låta desamma medföra större last än de nu ha rätt till. Ur dessa synpunkter synes det mig vara av utomordentlig vikt att vi behålla straffbestämmelsen för överbelastning.

En annan sak är, att de chaufförer, som äro sysselsatta på detta område, få ett ansvar, som knappast kan vara rimligt att pålägga dem. Jag förmodar, att i så fall lastbilägaren blir den som bestämmer, hur mycket som skall lastas på bilen, samtidigt som chauffören får taga det juridiska ansvaret. Jag frågar, om icke detta är att gå till väga en smula lättsinnigt och detta i en situation, då det i alla fall ser ut, som om bensintillgången skulle ökas.

Det synes mig, som om den nödfallsutväg som här är föreslagen knappast vore rimlig.

För den som vill ge chaufförerna det skydd de ha rätt att få och för den som håller en smula på trafiksäkerheten och är angelägen att icke släppa loss allt på detta område, för den bör det icke vara någon tvekan om att han skall följa utskottet i detta avseende.

Herr **Lindqvist**: Herr talman! Det är ju icke meningen, att vi skola taga upp någon sakediskussion i dag i denna fråga, ty denna sakediskussion har

Ang. förordning med vissa särskilda föreskrifter rörande tillämpningen av motorfordonsförordningen m. m. (Forts.)

förts här tidigare, utan det är, som herr Hagberg säger, om det nu föreliggande sammanjämningsförslaget vi skola resonera.

När denna fråga förra gången behandlades i kammaren, stod jag på motsatt sida mot herr Hagberg, och jag var då med om att avvisa Kungl. Maj:ts förslag. Men som hela denna sak nu ligger till, har jag funnit det riktigtast, att vi icke på något sätt binda oss i denna fråga. Jag vill bara peka på de, höll jag på att säga, svårigheter, som eventuellt kunna komma att uppstå, om sammanjämnningen blir sådan som utskottet föreslagit. Det är möjligt, att de anvisningar som utskottet här ger Kungl. Maj:t kunna realiseraras och kunna realiseraras med fördel, men den saken kan Kungl. Maj:t taga upp, även om det hela nu skulle bli avslaget. För närvarande ha vi fått litet bättre tillgång på bensin, än vad vi hade vid den tidpunkt, då Kungl. Maj:ts förslag framlades. Det förefaller mig därför, som om det icke vore någon särskild brådska med en nyordning på detta område.

Om andra kammaren bifaller det avslagsyrkande, som ställts av herr Hagberg, då ligger frågan så till, att någon lagändring icke kommer till stånd och att Kungl. Maj:t har fullkomligt fria händer. Skulle svårigheterna bli så stora, att Kungl. Maj:t anser det behövt med en omedelbar ändring, då har Kungl. Maj:t, såvitt jag förstår, rätt att vidtaga den. Jag skulle dock tro, att om Kungl. Maj:t finner, att något bör göras, Kungl. Maj:t vänder sig till den lagtima riksdagen. Ett förslag kan då framläggas och behandlas av riksdagen redan i medio av januari. Till dess förefaller det icke att vara någon större fara å färde.

Jag tror som herr Hagberg, att det ur alla synpunkter är bäst, om kammaren avvisar sammanjämningsförslaget. Jag har tidigare instämt med herr Hagberg, och således vill även jag yrka avslag på utskottets hemställan.

Herr Lindberg i Stockholm: Herr talman! Herr Lindqvist hade den uppfattningen, att om det föreliggande sammanjämningsförslaget nu avslås av riksdagen, så kan Kungl. Maj:t komma igen med frågan till nästa lagtima riksdag. Men detta är ju också fallet, om riksdagen bifaller utskottets förslag i detta ärende! Genom ett bifall till utskottets förslag är det väl inte meningen att förhindra Kungl. Maj:t att återkomma med denna fråga, lika litet som det kan vara det i det andra fallet. Genom att bifalla reservanternas yrkande skulle man ju inte lämna något svar alls till Kungl. Maj:t. Således har riksdagen då inte uttalat sig, och Kungl. Maj:t har inte fått något svar på sin till riksdagen framställda fråga.

Herr Hagberg i Malmö sade, att det rätt mycket delade meningar i utskottet om denna fråga. Jag måste säga, att det är väl ändå en oriktig historie-skrivning. Det har rätt delade meningar om taktiken, men det har inte rätt så särdeles delade meningar i själva sakfrågan. När själva sakfrågan behandlades, var det ju stor majoritet för att Kungl. Maj:ts proposition på denna punkt skulle avslås, och det var bara tre reservanter. Det är först i taktikfrågan, som det rätt mycket delade meningar.

Då här inte är avsikten att ta upp någon ny diskussion i sakfrågan, skall jag, herr talman, endast be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Olovson i Västerås: Herr talman! Innan kammaren går att fatta sitt beslut kan jag inte underlåta att fästa uppmärksamheten på ett förhållande, som för ett par minuter sedan blev mig bekant i första kammaren. Där har också yrkats avslag men från den utgångspunkt, som första kam-

Ang. förordning med vissa särskilda föreskrifter rörande tillämpningen av motorfordonsförordningen m. m. (Forts.)
 maren ju utgått ifrån, nämligen att helt vidbliva det hittillsvarande förhållandet med förbud mot lastbilarnas överbelastning.

Nu har här yrkats avslag med utgångspunkt från andra kammarens beslut, som gick ut på att lämna fältet fullkomligt fritt att överbelasta vilka gamla bilar som helst. Vad är det nu, som det här är fråga om? Jo, man har kommit underfund med, att i en tid sådan som den som vi nu leva i böra lastbilarna utnyttjas så långt möjligt är. Men jag föreställer mig att ingen menar, att lastbilarna skola utnyttjas på ett sådant sätt, att trafiksäkerheten äventyras. Det vill väl ingen göra. Nu hade Kungl. Maj:t föreslagit, att bestämmelserna om maximilast helt skulle upphävas, och man skulle sålunda komma in i en ordning, där lastbilägarna skulle kunna kommandera sina chaufförer att överlasta bilarna, så att de bleve en fara ej mindre för andra vägfärande än även för chaufförerna själva. Under den debatt, som här fördes, var det en talare som menade, att det inte är någon risk att överlasta bilarna, ty chauffören kan under alla förhållanden fällas till ansvar för vårdslöshet. Det är en ganska egendomlig moral. Man tillåter en chaufför att överlasta sin bil hur mycket som helst. Kör han sedan i diket därför att han inte kan manövrera den i en backe, straffas han för vårdslöshet! Första kammaren ville inte vara med om detta. Andra kammaren, egendomligt nog, ville ha en sådan ordning.

Nu har emellertid utskottet kommit fram till ett sammanjämningsförslag, som jag för min del finner vara det enda naturliga och som rimligen borde ha innefattats i Kungl. Maj:ts proposition, det nämligen, att när man har kännedom om att en hel del, kanske det övervägande antalet lastbilar i landet, utan risk för trafiksäkerheten kunde medgivas att lasta mer än vad de nu göra, då borde genom en undersökning konstateras, i vilken utsträckning belastning utöver vad som nu är medgivet kunde tillåtas. Genom att godkänna sammanjämningsförslaget skapar man en ordning, enligt vilken varje lastbil skall få lastas intill den gräns, där så att säga säkerheten slutar och faran tar vid. Då frågar jag mig verkligen: Finns det någon ledamot av denna kammare, som vill stiga upp och säga, att en lastbil bör kunna få lastas mer än den tål? Det är ingenting mer och ingenting mindre man begär, när man föreslår ett fullständigt upphävande av bestämmelserna om maximilast. Genom att gå på den linje, som utskottet här har föreslagit, skapar man en ordning, där man alltså å ena sidan icke äventyrar trafiksäkerheten men å andra sidan tar ut av lastbilsparken allt vad som rimligen kan tas ut.

Jag hemställer på dessa grunder, herr talman, om bifall till sammanjämningsförslaget.

Herr Lindqvist: Herr talman! Endast några ord för att inte något missförstånd skall råda.

Det är ju inte så, herr Olovson, att ett avslag på sammanjämningsförslaget innebär, att Kungl. Maj:ts förslag om borttagande av straffbestämmelserna därmed är bifallet. Det innebär icke ens frihet att överbelasta bilarna, utan ett avslag på utskottets sammanjämningsförslag innebär endast att man ger Kungl. Maj:t frihet att på nytt pröva denna fråga. Vid den nyprövning, som kommer till stånd, måste naturligtvis Kungl. Maj:t ta hänsyn till de olika meningar, som ha funnits här i riksdagen.

Det har här talats endast om bilarnas lastningsförmåga och vilka möjligheter man har att överbelasta dem. Vi ha under utskottsbehandlingen fått kännedom om att i de fall, där åtal för överbelastning förekommit, har denna varit mycket stor. Därav kan man ju draga den slutsatsen, att det finns möj-

Ang. förordning med vissa särskilda föreskrifter rörande tillämpningen av motorfordonsförordningen m. m. (Forts.)

lighet att öka den medgivna belastningen utan att trafiksäkerheten tar någon skada. Men vad som inte är utrett det är, om bilbesiktningsmännen äro mera kompetenta än fabrikerna att pröva lastförmågan på bilarna, likaså hur det skall vara ordnat med avgift och dylikt.

En sak, som framfördes i utskottet vid sakbehandlingen och som på mig gjorde ett mycket starkt intryck och kanske i hög grad bidrog till att jag gick på avslagslinjen, var att vad man här kan vinna genom att lasta mera på bilarna, det kan man förlora genom att man skadar vägarna. Utskottet hade i fråga om vägarna anfört: »Jämväl den ökade påfrestning å landsvägarna och därav föranledda svårigheter i fråga om vägunderhållet, som säkerligen skulle uppkomma till följd av upphävande av denna bestämmelse, måste även med hänsyn till den minskning av automobilskattemedlen, som uppenbarligen är att förvänta, medföra vissa betänkligheter mot förslaget i denna del.»

Denna betänklighet måste alltjämt anses stå kvar, och man kommer ju inte ifrån den svårigheten, att genom tyngre bilar kunna vägarna komma att taga stor skada. Vad man sparar in genom att ta större last på bilarna kan man förlora genom att man åstadkommer skada på vägarna och dessutom framkallar ökat antal trafikolyckor.

Jag ville som sagt, herr talman, endast i anledning av herr Olovsons uttalande säga, att ett bifall till herr Hagbergs förslag visst icke innebär ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag, utan det innebär att saken skall prövas ytterligare, vilket ju är behöfligt, så delade meningar som det är i denna sak.

Herr Olovson i Västerås: Herr talman! Herr Lindqvist menade, att ett bifall till reservanternas förslag, alltså avslag på sammanjämningsförslaget, innebär att Kungl. Maj:t får pröva saken i fortsättningen men att det icke innebär, att man skall få belasta bilarna hur mycket som helst — eller hur nu hans ord föllo.

Ett bifall till reservanternas förslag, d. v. s. avslag på sammanjämningsförslaget, innebär ju kort och gott att andra kammaren vidbliver sitt förut fattade beslut, och detta innebär — det skall jag väl inte behöva upplysa herr Lindqvist om — att bestämmelserna om maximilast upphävas.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå; och förklarade herr talmannen sig anse den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Lindberg i Stockholm begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren avslår andra särskilda utskottets hemställan i utskottets förevarande memorial nr 21, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan.

Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet hava röstat för ja-propositionen. Rösträkning begärdes emellertid av herr Lindberg i Stockholm, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 124 ja och 66 nej, varjämte 5 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså avslagit utskottets hemställan.

§ 4.

Ang. omsättnings- och utskänknings-skatt å spritdrycker samt spritdrycksaccis m. m.

Föredrogs första särskilda utskottets utlåtande, nr 31, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 49, såvitt angår omsättnings- och utskänknings-skatt å spritdrycker samt spritdrycksaccis m. m., ävensom i ämnet väckta motioner.

I en den 14 oktober 1939 dagtecknad proposition, nr 49, hade Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

- 1) förordning om ändrad lydelse av 2 § förordningen den 8 juni 1923 (nr 155) angående omsättnings- och utskänknings-skatt å spritdrycker; samt
- 2) förordning om spritdrycksaccis.

De förenämnda vid propositionen fogade författningsförslagen voro av följande lydelse:

Förslag

till

förordning om ändrad lydelse av 2 § förordningen den 8 juni 1923 (nr 155) angående omsättnings- och utskänknings-skatt å spritdrycker.

Häri genom förordnas, att 2 § förordningen den 8 juni 1923 angående omsättnings- och utskänknings-skatt å spritdrycker skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

2 §.

1 mom. Omsättningsskatt upptages vid detaljhandelsbolagens inköp av spritdrycker och utgår dels med en grundavgift av 4 kronor, för liter räknat, dels med 80 procent av det belopp, som, skatten oberäknad, betingas vid inköp av dryckerna i buteljerat skick.

Detaljhandelsbolagen äga — — — för omsättningsskatten.

2 mom. För spritdrycker, som jämlikt av Kungl. Maj:t med stöd av 1 kap. 4 § 3 mom. eller 2 kap. 10 § 5 mom. förordningen den 18 juni 1937 angående försäljning av rusdrycker meddelade bestämmelser hos partihandelsbolaget inköpas eller till riket införas, skall omsättningsskatt upptagas med en grundavgift av 1 krona 40 öre eller, där spritdryckerna äro avsedda för tillverkning av essenser eller extrakter för beredning av alkoholhaltiga drycker, med en grundavgift av 10 kronor, allt för liter räknat.

Denna förordning träder i kraft den 1 november 1939.

Förslag

till

förordning om spritdrycksaccis.

Häri genom förordnas som följer:

1 §.

För varje liter spritdrycker utöver den första, som under en kalendermånad utminuterats till samma köpare, skall upptagas spritdrycksaccis med 2 kronor.

Accisbelopp, som icke slutar på helt femtal ören, skall jämkas till närmast högre sådant tal.

2 §.

För spritdrycksaccis ansvarar vederbörande systembolag.

Ang. omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker samt spritdrycksaccis m. m. (Forts.)

3 §.

Systembolag åligger

dels att senast den femtonde dagen i varje månad å statsverkets checkräkning i riksbanken för kontrollstyrelsens räkning insätta den spritdrycksaccis, som belöper på bolagets utminuterung av spritdrycker under nästföregående kalendermånad,

dels ock att senast den tjugonde dagen i varje månad till kontrollstyrelsen avlämna av bolagets styrelse på heder och samvete bestyrkt uppgift rörande omfattningen av berörda utminuterung.

4 §.

Kontrollstyrelsen äger meddela närmare föreskrifter och anvisningar rörande sättet för spritdrycksaccisens uppbärande och redovisande.

Denna förordning träder i kraft den 1 november 1939.

I detta utlåtande hade behandlats propositionens förslag i fråga om omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker samt spritdrycksaccis. Över ett vid propositionen fogat förslag till förordning angående särskild omsättnings-skatt å vin hade utskottet tidigare avgivit utlåtande (nr 20).

Till utskottets behandling hade hänvisats följande i anledning av propositionen väckta motioner, nämligen:

inom första kammaren:

- nr 9 av herrar *Öman* och *Nordborg*,
- » 10 » herr *Per Andersson m. fl.*, och
- » 11 » » *Bergman m. fl.*, samt

inom andra kammaren:

- nr 11 av herr *Arnemark m. fl.*,
- » 13 » » *Paulsen*,
- » 14 » » *Lithander*,
- » 15 » » *Hansson i Rubbestad m. fl.*,
- » 16 » herrar *Senander* och *Hagberg* i Luleå samt
- » 18 » herr *Wallén*.

I motionen nr 16 i andra kammaren av herrar *Senander* och *Hagberg* i Luleå hade hemställts, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition.

Utskottet hemställde,

A) att riksdagen måtte, med förklarande att Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 49, såvitt anginge omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker samt spritdrycksaccis, icke kunnat av riksdagen oförändrad bifallas,

dels antaga följande

Förslag

till

förordning om ändrad lydelse av 2 § förordningen den 8 juni 1923 (nr 155) angående omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker.

Häri genom förordnas, att 2 § förordningen den 8 juni 1923 angående omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges:

Ang. omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker samt spritdrycksaccis m. m. (Forts.)

2 §.

1 mom. Omsättningsskatt upptages vid detaljhandelsbolagens inköp av spritdrycker och utgår dels med en grundavgift av 5 kronor, för liter räknat, dels med 60 procent av det belopp, som, skatten oberäknad, betingas vid inköp av dryckerna i buteljerat skick.

Detaljhandelsbolagen äga — — — för omsättningsskatten.

2 mom. För spritdrycker, som jämlikt av Kungl. Maj:t med stöd av 1 kap. 4 § 3 mom. eller 2 kap. 10 § 5 mom. förordningen den 18 juni 1937 angående försäljning av rusdrycker meddelade bestämmelser hos partihandelsbolaget inköpas eller till riket införas, skall omsättningsskatt upptagas med en grundavgift av 1 krona 40 öre eller, där spritdryckerna äro avsedda för tillverkning av essenser eller extrakter för beredning av alkoholhaltiga drycker, med en grundavgift av 10 kronor, allt för liter räknat, varvid skall iakttagas, att den, som jämte tillverkning, varom nyss sagts, framställer essenser eller extrakter för andra ändamål, skall erlägga grundavgift med 10 kronor för liter för samtliga spritdrycker, som äro avsedda för rörelsen.

Denna förordning träder i kraft den 1 november 1939.

dels ock avslå Kungl. Maj:ts förslag till förordning om spritdrycksaccis;

B) att följande motioner, nämligen:

väckta inom första kammaren:

nr 9 av herrar Öman och Nordborg,

» 10 » herr Per Andersson m. fl., och

» 11 » » Bergman m. fl.,

väckta inom andra kammaren:

nr 11 av herr Arnemark m. fl.,

» 13 » » Paulsen,

» 15 » » Hansson i Rubbestad m. fl.,

» 18 » » Wallén samt

» 16 » herrar Senander och Hagberg i Luleå,

sistnämnda motion i vad den avsåge beskattningen av spritdrycker, måtte, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet i sin motivering anfört och hemställt, av riksdagen lämnas utan åtgärd;

C) att motionen II:14 av herr Lithander samt motionen II:16 av herrar Senander och Hagberg i Luleå, i vad sistnämnda motion avsåge särskild omsättningsskatt å vin, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade avgivits:

1) beträffande 2 § 1 mom. förordningen den 8 juni 1923 (nr 155) angående omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker:

av herr Hansson i Rubbestad, som ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte besluta, att 2 § 1 mom. förordningen den 8 juni 1923 (nr 155) angående omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker skulle hava följande lydelse:

2 §.

1 mom. Omsättningsskatt upptages vid detaljhandelsbolagens inköp av spritdrycker och utgår dels med en grundavgift av 3 kronor 50 öre, för liter

Ang. omsättnings- och utskänkningskatt å spritdrycker samt spritdrycksaccis m. m. (Forts.)

räknat, dels med 60 procent av det belopp, som, skatten oberäknad, betingas vid inköp av dryckerna i buteljerat skick.

Detaljhandelsbolagen äga — — — för omsättningsskatten.

2) beträffande motiveringen:

av herrar *Velander, Mannerskantz, Öman, Bagge* och *Anderson* i Norrköping.

Punkterna A) och B) i utskottets hemställan föredrogos. Därvid anförde:

Herr **Anderson** i Norrköping: Herr talman! Jag har begärt ordet för att framställa ett ändringsyrkande i utskottets hemställan, men innan jag gör det skall jag be att med några ord få motivera utskottets yrkande i det huvudsakliga, till vilket jag kommer att yrka bifall.

Särskilda utskottet har behandlat denna fråga uteslutande ur synpunkten att det gäller att uppnå ungefär den skattesumma, som i propositionen åsyftas och som är behöfvlig för att möta de ökade utgifterna. Det har således inte lagts några som helst nykterhetssynpunkter på denna frågas behandling.

Nu är det så, att alla beräkningar äro i mycket hög grad ovissa. Det gäller såväl propositionens beräkning angående avkastningen av den föreslagna skatten som utskottets förslag. Vi veta ju ingenting om vilka konjunkurer, som vi gå till mötes, och vi veta inte heller, hur verkan av andra skatter, som komma att beslutas, kommer att bli på konsumtionsförmågan. Vad man med säkerhet vet det är, att konsumtionskraften kommer att sjunka och att under alla förhållanden en betydande nedgång i spritkonsumtionen är att räkna med. Med den mycket stora skattehöjning, som föreslås både i propositionen och i utskottets förslag, är det alldeles givet, att denna konsumtionsinskränkning kommer att bli mycket kraftig. Hur långt den kommer att gå kan ingen säga, men det är ju den frågan, som är avgörande för beräkningen av skattens avkastning.

Utskottet har så samvetsgrant som det varit möjligt försökt att beräkna skattens avkastning enligt olika alternativ och har därvid kommit fram till den slutsatsen, att Kungl. Maj:ts förslag med största sannolikhet inte kommer att ge den avkastning, som i propositionen antydes, men att det däremot är större sannolikhet för att denna avkastning eller något näralliggande den skall kunna uppnås med den av utskottet föreslagna generella förhöjningen med tre kronor per liter. Det är möjligt att man skulle kunna uppnå ungefär samma resultat med en något mindre förhöjning. Det har höjts röster även för detta inom utskottet, och naturligtvis kan man räkna även med den möjligheten, att en något mindre ökning av grundskatten skulle kunna ge ungefär samma skatteintäkt, detta under förutsättning att konsumtionen då skulle minska mycket mindre än enligt det hårdare alternativet. Men de beräkningar, som verkställts inom utskottet, tyda inte på att detta skulle bli fallet, utan att t. ex. en grundskatt på två kronor för samtliga fyra liter skulle medföra en mycket betydande inkomstminskning. Under sådana förhållanden har utskottet ansett sig böra stanna för det förslag, som nu framlägges, nämligen om en generell höjning med tre kronor per liter. Däremot har utskottet icke velat tillstyrka den av Kungl. Maj:t föreslagna förhöjningen i procenttillägget från 60 till 80 procent. Genom att utskottet på den punkten stannat vid status quo modererar man den föreslagna skatteförhöjningen något, noga räknat med en 25-öring.

Genom att stanna för ett enhetligt grundbelopp på tre kronor per liter och för ett oförändrat procenttillägg har man också kunnat vinna vissa andra

Ang. omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker samt spritdrycksaccis m. m. (Forts.)

önskemål, som under utskottsbehandlingen gjort sig starkt gällande. Ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag med differentierad beskattning av motbokskvantiteten skulle riskera den fördel, som ligger i det nuvarande systemet med efterhandsköp. Vidare skulle man, såsom också i propositionen medgives, vara tvungen att gå ganska restriktivt fram, när det gäller tilldelning av nya motböcker. En sådan verkan skulle stå i strid med de intentioner, som under senare år behärskat nykterhetslagstiftningen i vårt land. Detta har utskottet icke velat vara med om. Genom att fastställa ett enhetligt grundbelopp kan man bibehålla efterhandsköpen, och man behöver inte heller vidtaga några särskilda restriktiva åtgärder i fråga om tilldelning av nya motböcker. Även dessa skäl ha enligt utskottets mening starkt talat för att man skall undvika en differentiering av skatten såsom i propositionen har föreslagits, utan stanna vid ett enhetligt grundbelopp, lika för hela motbokskvantiteten.

I en särskild reservation, som endast gäller motiveringen, har pekats på det förhållandet, att genom den nu föreslagna mycket starka skärpningen av spritbeskattningen är man framme vid en punkt, där man allvarligt måste börja överväga, huruvida det nuvarande restriktionssystemet kan och bör behållas. Det är ju faktiskt så, att vi för närvarande ha ett dubbelt restriktionssystem, nämligen dels det, som ligger i den höga beskattningen, och dels de restriktioner, som enligt den gamla nykterhetslagstiftningen fortfarande i det väsentliga kvarstå.

Jag vill för min del inte driva denna sak vid detta tillfälle, och jag tror inte heller att någon annan av reservanterna vill göra det. Vi ha endast velat rikta uppmärksamheten på detta förhållande. Vår tanke är närmast den, att den nu föreslagna mycket höga beskattningen icke kan bli bestående. Då vi ha den uppfattningen, vilja vi inte nu komma med några förslag om upphävande av restriktionerna. Men vi ha velat fästa uppmärksamheten på det nära samband, som existerar mellan den nu föreslagna betydande skattehöjningen och frågan om restriktionssystemets principiella grundvalar.

Man måste beklaga, att riksdagen nu måste ta ståndpunkt till dessa skattefrågor undan för undan. Ena veckan få vi ta ståndpunkt till höjd vinbeskattning, i dag till frågan om höjd spritbeskattning och om några veckor höjd ölbeskattning, och tidigare har riksdagen behandlat frågan om en höjning av tobaksbeskattningen. Det hade naturligtvis varit synnerligen önskvärt att man hade kunnat samla alla dessa indirekta skattefrågor till en enhetlig behandling. Det är möjligt att riksdagen då på en punkt kunnat modifiera skatteförslagen och höja på en annan punkt. För min del tror jag att det hade varit lämpligare ur många synpunkter, om man hade kunnat moderera spritbeskattningen och ta ut något mera på tobaken. Nu låter sig detta icke göra. Vi få på grund av omständigheter, som jag nu icke närmare skall ingå på, behandla dessa skatteförslag successivt, och det finns icke möjlighet att nu komma till en översyn av det hela. Jag hoppas emellertid att det till ett kommande år skall bli möjligt att göra en översyn av hela systemet med dessa indirekta skatteförhöjningar och att man därvid skall kunna komma fram till en sådan avvägning mellan de olika skatterna, som ger det mesta möjliga utan att oskäligt betunga konsumenterna. I det önskemålet tror jag att man kan förena alla, och med denna reservation anser jag mig kunna vara med om det nu föreliggande förslaget, ehuru jag är starkt medveten om, att detsamma ur flera synpunkter är ägnat att väcka betänkligheter.

Det ändringsyrkande jag vill framställa, herr talman, hänför sig till 2 § 2 mom. i utskottets förslag till förordning om ändrad lydelse av 2 § förordningen den 8 juni 1923 angående omsättnings- och utskänkningsskatt å sprit-

Ang. omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker samt spritdrycksaccis m. m. (Forts.)

drycker. Här behandlas den fråga, som i propositionen angivits såsom avseende sprit för tekniska, industriella m. fl. ändamål. Enligt propositionen skulle grundavgiften för sprit, som användes för tillverkning av essenser och extrakter för beredning av alkoholhaltiga drycker, utgå med 10 kronor per liter emot för närvarande 1 krona 40 öre per liter. Däremot avsåg icke propositionen att göra någon ändring i skatten för sådana essenser eller extrakter, som avse bageri- och hushållsändamål, karamellfabrikation o. dyl. Under behandlingen i utskottet framkom önskemål om, att utskottet skulle starkare precisera vad detta gällde, enär det i praktiken skulle visa sig synnerligen svårt att upprätthålla någon skillnad mellan beskattningen av essenser, som äro avsedda för tillverkning av spritdrycker, och sådana, som äro avsedda för hushållsändamål. Då det finns fabriker, som syssla med tillverkning av båda slagen, var det nödvändigt ur kontrollsynpunkt att införa en enhetlig beskattning. Utskottet tillmötesgick denna önskan och tillade i 2 mom. de slutrader, som lyda: »varvid skall iakttagas, att den, som jämte tillverkning, varom nyss sagts, framställer essenser eller extrakter för andra ändamål, skall erlagga grundavgift med 10 kronor för liter för samtliga spritdrycker, som äro avsedda för rörelsen». Sedan detta betänkande justerats har emellertid kommit till utskottets kännedom, att ett bifall till detta förslag skulle medföra enligt utskottets mening orimliga konsekvenser för vissa företag, där den övervägande delen av fabrikationen avser essenser för hushållsändamål, karamellfabrikation o. dyl., och där endast en mindre del avser tillverkning av spritdrycker. Vid förnyad prövning av denna fråga har man också kommit till den uppfattningen, att det är klokast att stå kvar på propositionens grund och överlämna åt kontrollstyrelsen att klara upp de i vissa fall ganska besvärliga kontrollfrågor, som här uppstå. Kontrollstyrelsen har förklarat sig kunna instämma i det yrkande, som jag nu framställer, vilket således går ut på att i 2 § 2 mom. i det förslag till förordning, som här framlägges, slutmeningen skall utgå, alltså den slutmening, som jag nyss citerade. Mitt yrkande är sålunda, herr talman, att jag yrkar bifall till vad första särskilda utskottet i sitt utlåtande nr 31 hemställt under punkterna A) och B), dock med den ändring, att 2 § 2 mom. i utskottets förslag till förordning om ändrad lydelse av 2 § förordningen den 8 juni 1923 (nr 155) angående omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker skall erhålla den lydelse, som föreslagits i det vid proposition nr 49 fogade författningsförslaget i ämnet.

Ett bifall till detta yrkande kräver emellertid jämväl ändring av viss del i den av utskottet föreslagna motiveringen. På grund härav hemställer jag om godkännande av utskottets motivering med den ändring, att på sidan 7 i det tryckta utlåtandet följande satser skola utgå, nämligen de som börja med orden: »Enligt vad utskottet erfarit» och som sluta med orden »de spritdrycker, som användas i deras tillverkning».

Herr **Hansson** i Rubbestad: Herr talman! Då jag har den uppfattningen, att kammarens ledamöter i denna fråga redan intagit en fast ståndpunkt, skall mitt anförande icke bli mångordigt.

Eftersom jag emellertid avgivit en reservation, vill jag anföra några synpunkter på frågan. Först vill jag då deklarera, att jag delar såväl departementschefens som utskottets mening, att det är nödvändigt att i nuvarande tidsläge utta något ökade inkomster från spritkonsumtionen. I fråga om sättet för eller så att säga graden av denna ökade beskattning skiljer jag mig från utskottet. Medan utskottet föreslagit en 3-kronorsförhöjning per liter, har jag stannat vid 1 krona 50 öre. Jag tror nämligen, att utskottet underskattat den

Ang. omsättnings- och utskänkningskatt å spritdrycker samt spritdrycksaccis m. m. (Forts.)

reaktion, som svenska folket kommer att visa, därest utskottets förslag går igenom. Man får den uppfattningen, såväl då man läser tidningsinsändarna som då man kommer i kontakt med den allmänna meningen ute i landet, att utskottets förslag är alltför kraftigt. Jag tror därför, att det kommer att bli ett betydande bakslag för statsinkomsterna, därest utskottets förslag skulle vinna bifall. Däremot tror jag, att utsikterna till ökade inkomster skulle kunna bli större, om man ginge på den försiktigare linje, som jag föreslagit. Det är nämligen icke så för det svenska folket i allmänhet, att det besitter de inkomster att det kan betala vad som helst för denna vara. Jag tror, att man i stället med säkerhet får räkna med en betydande minskning i konsumtionen, och jag är säker på att de, som äro så begivna på spritdrycker att de måste ha dem till vad pris som helst, då deras pengar icke räcka till, komma att slå in på den olagliga tillverkningens väg. Jag kan icke värja mig för den uppfattningen, att helnykterhetspolitiska synpunkter i ganska stor utsträckning dikterat utskottets beslut. Jag tror, att detta förslag är en otjänst både mot den svenska statskassan och emot nykterhetssynpunkterna. Enligt min tro skulle det därför vara lyckligt, om andra kammaren i detta fall ville följa min reservation, vilken som sagt säkerligen kommer att ge statskassan minst lika stora inkomster som utskottets förslag, samtidigt som man undviker den olagliga sprittillverkning, vilken tvivelsutan kommer att äga rum vid en alltför kraftig höjning av spritpriset. Jag förstår mycket väl, att en höjning av 1 krona 50 öre per liter i genomsnitt icke kommer att medföra en ökning i spritinkomsterna på 63 miljoner kronor, men jag tror, att om det är nödvändigt att skaffa denna summa så får man slå in på andra vägar för att nå målet. Jag tycker därför, att det vore lämpligt att ta ut mera på sådana förbrukningsartiklar, som konsumeras icke bara utav ett fåtal utan som hela den stora allmänheten konsumerar, t. ex. socker, tändstickor och dylika synnerligen billiga saker, som skulle kunna tåla en liten belastning. På det sättet skulle man kunna få in betydligt större inkomster utan att betunga konsumenterna i nämnvärd utsträckning.

Jag tror som sagt, herr talman, att det vore klokt av andra kammaren om den ginge in för min reservation, till vilken jag alltså ber att få yrka bifall.

Herrar *Lithander* och *Lundgren* instämde häruti.

Herr Paulsen: Herr talman! Anledningen till att jag väckt denna motion är att jag anser det orättfärdigt att spritdryckerna skola vara tillgängliga endast för de rika, de med stora inkomster, under det att fattigt folk med små inkomster skola vara utestängda från detta njutningsmedel.

När man i en tid som denna ifrån statsmakternas sida måste lägga stora bördor på medborgarna, bör det också vara så att dessa bördor få bäras av hela folket gemensamt, och icke, såsom här är fallet, en del människor skola bära hela bördan, medan en annan del icke får några bördor alls och ytterligare en del får bära en börda, som den icke känner. Det kan icke vara riktigt att handla på det sättet. Må man lägga sådana här ökade skatter på ting, som hela folket förbrukar, kaffe, socker, nöjen, ja, överhuvud taget allt, som hela folket förbrukar i samma mån. Varor, som endast en liten del av befolkningen förbrukar, bör man icke pålägga en sådan beskattning att en viss del av folket avstänges från samma vara.

Jag vet ju så väl, att syftet med detta förslag är att täppa till ett hål i statsbudgeten på något över 60 miljoner kronor. Tror emellertid någon i denna kammare, att syftet vinnes vare sig med den kungl. propositionen eller ut-

*Ang. omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker samt spritdrycks-
accis m. m. (Forts.)*

skottets förslag? Nej, visst icke. Vad vinner man? Vinner man måhända att människorna bli nyktrare, att de supa mindre? Det finns nog många som tro detta, men jag gör det i varje fall icke. Nej, man vinner i stället att människorna återigen börja ta till den lilla kopparpannan och bränna sitt brännvin själva eller också börja dricka smuggelsprit, där sådan står att få. Så har det varit förr, och så kommer det att bli igen.

Det farligaste med den här föreslagna ökade beskattningen är icke att somliga människor utestängas från bruket av spritdrycker eller att folk bränna själva eller dricka smuggelsprit, utan det farligaste är att respekten för lagarna försvinner. Jag är rädd för att vi kommit till bristningsgränsen, och jag varnar härför. Det kan gå som det gick på 1860- och 1870-talet, då människorna, åtminstone i min hembygd, smugglade alldeles oerhört från Danmark. Smugglingen betraktades icke såsom någonting orätt. Även den högst uppsatte smugglade, och den som smugglade mest satt i högsätet vid gillena. Om man vill ha det på det sättet nu också får man det, om man röstar för utskotts-förslaget eller Kungl. Maj:ts förslag. Det vore mycket bättre, om man toge ut dessa pengar skattevägen, så att folk finge dem på debetsedeln. Då träffade det hela alla lika. Jag förstår väl, att jag icke har någon utsikt att vinna bifall till min motion, men jag kan ändå icke underlåta att yrka bifall till densamma.

Herr Olsson i Gävle: Herr talman! Jag förstår mycket väl att det kan vara behagligt att få lufta sina sympatier för den ena eller den andra sidan i detta spörsmål, men jag tror att det är oriktigt att behandla denna fråga på ett så enkelt sätt. Tvärtemot vad herr Hansson i Rubbestad menade ha nämligen de nykterhetspolitiska synpunkterna hållits fullkomligt borta från detta ärendes behandling under det att de statsfinansiella synpunkterna spelat den avgörande rollen. Att man därvid icke kunnat ta någon hänsyn till herr Paulsens motion är ju naturligt. Herr Paulsen vill ju nämligen icke bara hindra finansministern från att få ökade inkomster, utan enligt hans förslag skulle de inkomster, som redan nu inflyta, undergå en väsentlig minskning.

När vi i första särskilda utskottet, såsom avdelningens ordförande här påpekat, gjort vissa förändringar i den kungl. propositionen, ha vi utgått ifrån tidigare erfarenheter av en differentierad skatt på här ifrågavarande område, det resultat i fråga om överlätna motböcker och andrahandsförsäljning av systembolagssprit m. m., vilket allt av utskottet ansågs vara av den karaktären att man om möjligt borde söka en annan väg än den finansministern föreslagit. Därtill kom ju också att enligt de undersökningar, som hade gjorts av kontrollstyrelsen, skulle man med genomförandet av den differentierade skatten, även om den fick den snäva form som propositionen innehöll, nödgas gå ifrån efterhandsinköpen, vilkas införande betraktades såsom ett av de större framstegen vid genomförandet av 1937 års rusdryckslagstiftning. Vidare skulle såväl enligt propositionens som kontrollstyrelsens uppfattning det kungl. förslaget medföra en ökad snävhet i fråga om utdelningen av nya motböcker. Om man skulle nödgas gå över till en dylik snävare behandlingsform, föreläge säkerligen risken för framskapandet av ett irritationsmoment ute i landet, som kanske skulle vara minst så farligt som det, vilket man förmenar att den här föreslagna förhöjningen av spritskatterna skall komma att medföra.

För särskilda utskottet var utgångsläget sålunda, att man skulle försöka få in den summa, som finansministern hade önskat. Det är alldeles klart att man kan ta upp en diskussion om de här sakerna, ty man vet ju så förfärligt litet om dessa ting. Man vet icke hurudana konjunkturen bli. Man vet icke

Ang. omsättnings- och utskänknings-skatt å spritdrycker samt spritdrycksaccis m. m. (Forts.)

hur stark reaktionen blir. Man kan således ta upp en diskussion, om man skall kunna nå det av finansministern åsyftade resultatet med 2 kronor, 2 kronor 50 öre eller 3 kronor såsom generell höjning. Vad man däremot icke kan ta upp en diskussion om, herr Hansson i Rubbestad, är att 1 krona 50 öre i detta fall är en omöjlig linje. Om jag icke minns alltför fel hade herr Hansson i Rubbestad den lilla baktanken, att man måste gå etappvis. Därmed erkänner han ju också, att hans 1 krona 50 öre icke på något sätt kan fylla det hål, som det är fråga om att här fylla.

När utskottet har gått att ta ställning — vi ha nämligen omprövat alla dessa tre linjer, 2 kronor, 2 kronor 50 öre och 3 kronor — så har utskottet haft att stödja sig på det material, som stått till dess förfogande, och de beräkningar, som ha varit möjliga att utföra, om den minskning i konsumtionen som skulle komma att äga rum. Det är ju givet att vi i detta fall väsentligen ha måst hålla oss till uppgifterna från det ämbetsverk som har överblick över dessa ting, nämligen kontrollstyrelsen. Man har räknat med att vi skulle kunna få inregistrera en konsumtionsminskning liggande mellan 9 miljoner och 10 miljoner liter. I det läget har utskottet måst säga sig, att om detta är fallet, då är man icke på den säkra sidan med mindre än att höjningen av skattesatsen sättes till 3 kronor per liter. Om man sålunda vill vara på den säkra sidan, måste höjningen bestämmas med hänsyn till den konsumtionsminskning, som kan komma att äga rum på det av utskottet föreslagna beloppet, detta så mycket mera som ju utskottet gör den förändringen i den kungl. propositionen, att det procentuella tillägget på inköpspriset bibehålles med nuvarande 60 procent och icke höjes till 80 procent. Man skulle ju kunna säga, såsom någon framhållit, att utskottet med denna linje gjort det billigare för de förmögna i förhållande till de fattiga att få ut sin sprit. Det är emellertid icke alls på det sättet. Det har dock en viss betydelse även för statsverket att den liter, som i procentuellt tillägg ger statsverket 6 kronor, kan säljas lika väl som den liter, som i fråga om det procentuella tillägget ger statsverket 60 öre. Det är således ingenting annat än hänsynen till möjligheten att ge staten de inkomster som i detta avseende behövas, som bestämt linjen att bibehålla det nuvarande procentuella tillägget.

Sedan skulle jag i det här sammanhanget också vilja säga, att man bör ta hänsyn till att det ju är den första och den andra litern som är det avgörande i det här fallet. Därför är ju hela den linje, som exempelvis herr Paulsen intar, av den karaktär att man icke kan reflektera på den, såvida det nu är meningen att få ut några ökade inkomster trots den beräknade konsumtionsminskningen. Man har nämligen att räkna med, att den första och den andra litern i stort sett utgöra mellan 70 och 75 procent av hela konsumtionen. Under sådana förhållanden förstå ju herrarna och damerna, att det har en viss betydelse att man icke är alltför vänligt sinnad emot den första och den andra litern, under förutsättning nämligen att man vill ha in några pengar. Vill man inte ha in några pengar, är ju saken så mycket enklare.

Nu har det gentemot utskottet sagts: Men det finns ju så mycket annat än spriten att ta ut skatt på. Ja, visst finns det mycket annat, men jag har ännu icke hört en rekommendation utav en skatt, som icke herrarna och damerna kanske ha att vänta. Man har sagt: Varför lägga på spriten så mycket? Låt oss lägga på kaffet, låt oss lägga på sockret, låt oss lägga på vattnet och läskedryckerna och låt oss lägga på ölet. Ja, jag skulle bara vilja säga, att om det är så att ni vilja ersätta de minskade inkomsterna här, så skola ni icke rekommendera någon av dessa utvägar utan något utöver det, som ni hittills rört er med. Jag menar, att man skall se läget sådant det i verkligheten är. Man

*Ang. omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker samt spritdrycks-
accis m. m. (Forts.)*

skall ha klart för sig, att vi ha fastställt förskottstaten, att vi ha fastställt den första tilläggsstaten och att vi måste skaffa täckning till de utgifter, som vi i det avseendet redan ha beslutat. Jag ber sålunda, herr talman, att med anförande av dessa synpunkter få hemställa om bifall till det förslag, som utskottet här har framlagt, med den ändring, som är föreslagen av avdelningens ordförande.

Låt mig emellertid till sist bara säga, att när utskottet har avböjt den förändring i motiveringen, som ifrån högerreservanternas sida har föreslagits, så har detta icke skett därför att det icke skulle vara möjligt att vinna enighet om själva grunddragen i denna uppfattning. Jag har ju som bekant i tio år i denna kammare hävdad den uppfattningen, att det förr eller senare måste leda till en katastrof, om man har ett dubbelsidigt restriktionssystem, nämligen dels en individuell kontroll och dels på denna individuella kontroll ett skattesystem, vilka båda skola fylla sin uppgift. Trots denna inställning är det emellertid mig omöjligt, och det har icke heller varit utskottsmajoritetens ledamöter möjligt, att biträda det förslag till omformulering av motiveringen, som högern har föreslagit, ty detta andas alltför mycket av oklarhet. Redan 1937 års riksdag har i samband med genomförandet av rusdryckslagstiftningen sagt sin mening på denna punkt. Man kan tänka sig jämkningar och uppmjukningar. Man får emellertid icke veta, huruvida reservanternas vilja gå på en förändring av det nuvarande systemet, om man vill bibehålla skatten och lätta på restriktionerna, eller om man vill sänka skatten och bibehålla restriktionerna. Man säger, att man bör taga upp frågan till omprövning. Denna oklarhet ökas, när jag läser i en tidning, som står åtminstone en av reservanternas mycket nära, att högern i sin reservation har varnat för det danska systemet, sålunda i detta sammanhang för att bibehålla den höjda skattesatsen. Då blir ju det hela ännu oklarare. Det är nödvändigt för riksdagen att åtminstone avvakta erfarenheten av vad som nu beslutas innan man tar någon som helst ställning i fråga om den del av motiveringen, där högern har gjort ett ändringsyrkande.

Herr talman! Med vad jag här anført och med starkt betonande av att vad det här gäller är att skaffa pengar, liksom med starkt betonande av att vi nu nog praktiskt taget få slå in på alla tänkbara områden för att kunna täcka dels alla de utgifter, som vi redan fattat beslut om, och dels de utgifter, som ytterligare vänta oss, hemställer jag om bifall till utskottets förslag.

Häruti instämde herr *Pettersson* i Hällbacken.

Herr **Paulsen** erhöll härefter ordet för kort genmäle och yttrade: Herr talman! Herr **Adolv Olsson** varnade för katastrof. Ja, den varningen är befogad men icke med den motivering, som herr **Olsson** anförde. Katastrofen kommer vare sig man går på utskottets eller regeringens förslag, ty om spriten blir för dyr, komma människorna att bli lönnbrännare eller att dricka smuggelsprit — icke av någon annan anledning.

Så säger herr **Adolv Olsson**, att huvudsaken är att skaffa pengar. Men det finns andra vägar att skaffa pengar på än att höja spritpriserna. Man kan skaffa de pengar man behöver genom att taga upp dem på debetsedlarna. Låt oss dessutom gärna höja priserna på alla möjliga ting här i landet, som icke äro nödvändiga men som alla människor använda.

För övrigt vill jag säga det, att om jag icke hade känt min gode vän **Adolv Olsson** utan bara sett och hört honom tala här, skulle jag tro, att det var vinets och spritens gud, som här förde sin talan. Nu vet jag hans inställning, och jag tror det icke.

Ang. omsättnings- och utskänknings-skatt å spritdrycker samt spritdrycks-accis m. m. (Forts.)

Jag vill till sist bara göra en liten rättelse. Utskottet har icke behagat formulera någon lagtext till mitt förslag; det kan därför icke ställas proposition på bifall till min motion. Jag skall i det läget be att i stället få yrka bifall till herr Hanssons i Rubbestad reservation.

Herr **Olsson** i Gävle erhöi likaledes för kort genmäle ordet och anförde: Är det nu på det sättet, att jag, såsom herr Paulsen sade, påminner om vinguden, så skulle ju herr Paulsen lugnt kunna följa mig, eftersom han ju alltid tyckt om att följa Bacchus.

Jag skulle emellertid också vilja framhålla, att man kan ju säga, att detta förslag kan leda till hembränning och lönnbränning, men jag tycker, att det finns ingen som helst anledning för oss i denna kammare att stå här och tala om för folk i förväg att detta är en utväg.

Vidare yttrade:

Herr **Olsson** i Stockholm: Herr talman! Jag har intresserat mig en smula för denna fråga och ber därför att här få anföra några synpunkter. Den extra omsättningsskatt, som första särskilda utskottet nu föreslår, är väl avsedd att i någon mån vara en mildring av den kungl. propositionens skatteförslag. Generellt taget kan det även förefalla så, men jag tror, att det praktiska livet talar ett helt annat språk. Hade jag i dag att välja mellan utskottets förslag och Kungl. Maj:ts förslag i ärendet, skulle jag utan tvekan välja det senare. Den kungl. propositionen innehåller dock förslag om en mindre omsättningsskatt för den första litern i månaden än vad utskottet föreslår, och det förhållandet har enligt min mening en mycket stor betydelse ur flera synpunkter. Innan jag går in på denna sida av saken skall jag emellertid be att få säga ett par ord av mera principiell innebörd.

I de diskussioner, som förts om spritskatten eller om accis på sprit, har det alltid varit fråga om restriktionssystemets vara eller icke vara. Här i riksdagen ha vi oupphörligen haft sådana debatter, och hela problemet har då rullats upp. Icke blott de som använda alkohol kräva förändringar i själva restriktionssystemet, utan även från nykterhetsfolket gör sig denna mening allt mer och mer gällande. Själv har jag den bestämda uppfattningen, att det är ovärdigt ett folk att bli satt under förmyndarskap och att detta icke alls gagnar nykterhetsintresset. Om det tvärtom vore på det sättet, skulle jag icke ett ögonblick bry mig om att här framföra mina synpunkter.

Då man nu har för avsikt att taga ut en ytterligare omsättningsskatt på spriten, borde man såväl i den kungl. propositionen som i utskottets utlåtande hava upptagit till prövning även denna mycket betydelsefulla och viktiga sida av frågan. Nu har man emellertid på visst håll hamnat i vad jag skulle vilja kalla för rena vanvettet. Nykterhetsfolket är delat i skilda uppfattningar. En del är av den meningen, att man skall taga ut så mycket som möjligt i skatt. Därigenom tror man sig kunna ernå en minskad spritkonsumtion. Andra tala om nödvändigheten av att få in pengar till statskassan, och den föregående ärade talaren, min namne på gävleborgsbanken, försäkrade gång efter annan, att utskottet icke har haft någon som helst annan avsikt än att få in den summa pengar, som finansministern här har önskat. Detta är utskottets utgångspunkt. Men vad måste man då säga? Jo, såvitt jag förstår måste förslaget då resultera i en uppmaning från den svenska riksdagen till allmänheten: sup, du svenska folk, så att staten kan få in de pengar, som staten i dag är i behov av! Men då man kommer med denna

Ang. omsättnings- och utskänkningskatt å spritdrycker samt spritdrycksaccis m. m. (Forts.)

uppmaning till svenska folket — sup, så att vi kunna få de pengar, som nu behövas — då skapar man, såvitt jag förstår, en situation, som liknar den för Döbeln vid Jutas: man får nu en tillfällig förmån mot att längre fram komma i ett värre läge. Dessa synpunkter kunna ju diskuteras, men jag är alldeles övertygad, att om man lägger frågan på det sättet, då kommer det svenska folket självt att i denna allvarliga och bekymmersamma tidsperiod ställas inför sådana farliga konsekvenser.

Om det vore under en normal tidsperiod, skulle man ju kunna tänka sig, att det extrema nykterhetsfolkets synpunkter om största möjliga beskattning kunde ha ett visst fog för sig, men i dagens situation måste man se frågorna icke bara ur finansiella eller allmänna sociala synpunkter, utan man måste även sätta in dem i det tidsläge, vari vi nu befinna oss. Ett supande folk kan säkert åstadkomma några sköna kronor i statsrådet Wigforss' nu tomma pung, men ett sådant folk har säkert också mycket små möjligheter att vara behjälpligt, då det gäller att lotsa skutan ut ur bränningarna. Ur den synpunkten torde vi väl alla vara ense om att ett nyktert folk har bättre förutsättningar att fullgöra detta uppdrag.

Jag skulle vilja gå så långt, att jag säger, att skulle man fullfölja vad utskottsförslaget innebär, skulle ju den logiska konsekvensen fordra, att de anslag, som staten ger till nykterhetsundervisning och nykterhetspropaganda, d. v. s. till organisatoriskt arbete för nykterheten, då också skulle helt rensas ut ur statsbudgeten. I stället borde man givetvis anslå medel till en propaganda, som gick ut på att spritkonsumtionen icke skulle minskas. Detta är ju förutsättningen för att man skall enligt beräkning få in pengar i statskassan.

När vinet för åtta dagar sedan stod på dagordningen här i riksdagen, var det en av kammarledamöterna som förklarade, att vinskatten skulle drabba de allra fattigaste i samhället. Jag tänkte redan då begära ordet men ansåg, att det kanske var lämpligare att vänta tills nu. Jag är icke alls av samma mening som denne talare, ty den stora delen av vårt folk dricker icke vin. Skulle man gå ut till skogs- eller lantarbetarna eller till andra betydande grupper arbetarfolk, inom industrier och annan verksamhet, och fråga dem, vilka vinsorter de dricka, så skulle man säkerligen bli utskrattad. Det problemet har ingen allvarlig betydelse, om man ser det ur allmänna sociala synpunkter. Det är de mera burgna, de som ha det bättre ställt, som köpa vin. Annorlunda är det med spriten. Massor av människor vilja ha en eller ett par liter sprit i månaden. Dyrare varor ha de icke råd med; det blir den billigare spriten som inköpes. Om nu dessa människor icke kunna få sin enda eller sina två liter, så betyder detta, att de, såsom här tidigare har sagts, kanske komma att slå sig på husbehovsbränning. Vi komma därigenom kanske förr eller senare tillbaka till det elände, som rådde under krigsåren 1914—1918. Jag själv känner till detta mycket väl, och de ord, som här fälldes av herr Paulsen för en kort stund sedan, voro alldeles riktiga: man skaffar sig en panna och börjar bränna litet varstans. Jag skulle vilja säga: är det på det sättet man tänker befordra nykterhetsintresset eller måhända genom olaga spritförsäljning, då har riksdagen sannerligen icke vare sig skapat några inkomster åt statsrådet Wigforss eller gagnat nykterheten här i landet.

Det måste betraktas som en oerhörd fara, om man slår in på en väg, som leder till smygsupning och hembränning. Staten har ju hittills icke utbudit sin vara, icke trugat den på någon, icke rekommenderat densamma. Men blir det på det sättet, att man lägger på spriten så stor skatt, att de mindre konsumenterna icke ha möjlighet att erhålla den, då komma snart smugglarbanden. Och

Ang. omsättnings- och utskänkningskatt å spritdrycker samt spritdrycksaccis m. m. (Forts.)

de truga på icke blott sådana personer, som tidigare haft motbok, utan de komma även att truga på ungdomen sin sprit. Och ni må vara förvissade om att i och med riksdagens beslut här om en tilläggskatt av tre kronor per liter blir denna trafik omedelbart betydligt större än vad den hittills har varit. Man kan naturligtvis säga, att vi ha ju vår spritpolis, som har att se upp med smuggeriet. Ja, visst finns den, och den kostar också mycket pengar. Men då är det meningslöst av riksdagen att vidtaga sådana åtgärder, att spritpolisen måste utökas och smuggeriet kanske ändå komma att pågå i samma omfattning som exempelvis åren 1914—1918. Det är oklokt att driva in folk på olaglighetens väg genom olämpliga statsingripanden. Det skulle bli till båtнад för både samhället och statsrådet Wigforss och icke minst för kvinnorna och barnen, om man i det avseendet ginge något skonsammare fram och toge på frågan något smidigare än man gjort både i propositionen och i utskottets utlåtande.

Även ur en annan synpunkt, herr talman, kan frågan ses. Det förefaller som om det förslag, som nu är framlagt, skulle ha en viss klassprägel. Jag har tidigare låtit det skymta fram, då jag talade om nödvändigheten av att beskatta de första litrarna något mindre, en metod, som ju i viss mån är föreslagen i den kungl. propositionen. Jämför man Kungl. Maj:ts förslag och utskottets förslag rent siffermässigt, så finner man, att trots det att skatteökningen enligt utskottets förslag är tre kronor lägre per fyra liter i månaden, så är utskottets förslag dock mera klassbetonat än Kungl. Maj:ts. De mindre förbrukarna få nämligen enligt utskottets förslag faktiskt betala mera än enligt Kungl. Maj:ts förslag. Den som köper en liten i månaden — och enliterköpen utgöra 50 % av samtliga inköp — får punga ut med 75 öre mer enligt utskottets förslag än enligt Kungl. Maj:ts förslag. För den som köper två liter i månaden blir det sammanlagda priset ungefär detsamma enligt båda förslagen, men för fyralitersköparna innebär utskottets förslag en besparing av tre kronor i månaden jämfört med Kungl. Maj:ts förslag. Regeringsförslaget är sålunda, som jag redan tidigare sagt, ur denna synpunkt bättre än det förslag, som utskottet nu lagt på riksdagens bord, även om båda förslagen kunna ge anledning till den kritik, som jag här har riktat emot dem.

Herr talman! Jag ber att få instämma i de yrkanden om avslag på utskottets förslag, som här ställts. Och skulle dessa avslagsyrkanden falla, ber jag för mitt vidkommande att få biträda herr Hanssons i Rubbestad reservation. Jag skulle dock önskat, att frågan i det läge den nu befinner sig kunde få en sådan behandling av riksdagen, att regeringen finge tillfälle att inom de närmaste veckorna pröva den på nytt.

Herr Wallén: Herr talman! Vi äro säkerligen många, som från yngre dagar ha personliga minnen av den idealitet, varmed kampen fördes för att frigöra det allmänna från ekonomiskt beroende av vinsten på handel med alkoholhaltiga drycker. Det låg mycket i denna tanke, och den var präglad av en uppriktig vilja att gagna. Avsteg från denna linje betecknas av åtgärder vidtagna av män som C. G. Ekman och Hamrin. Genom propositionen nr 49 vid innevarande riksdag har finansminister Wigforss tagit ett stort steg för ökan-
de av statens beroende av sprithantering. Utskottets förslag betyder en definitiv dödsdom över nykterhetsfolkets gamla princip om avkoppling av statens beroende av inkomst från rusdryckshanteringen.

I den av mig i anledning av denna proposition väckta motionen har jag särskilt understrukt, att det med hänsyn till vårt lands brydsamma ekonomiska situation är naturligt och riktigt, att de rikas *lyxkonsumtion beskattas och be-*

*Ang. omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker samt spritdrycks-
accis m. m. (Forts.)*

skattas ordentligt. Om endast detta varit avsikten med den föreslagna höjningen av spritbeskattningen, skulle jag knappast haft något att erinra däremot. Jag hyser den bestämda uppfattningen, att en skärpt lyxbeskattning är befogad och nödvändig, och jag är i detta hänseende beredd att biträda långt gående åtgärder. *Beskatta gärna lyxmiddagar och festbanketter*; nyp också gärna till ordentligt i silkesstrumporna. Likaså finner jag det rimligt och riktigt, att *spekulations- och jobbarvinster*, icke minst i tider som dessa, böra beskattas ordentligt. *De som draga fördel av konjunkturerna och tillskans sig stora vinster, medan många deras landsmän ha svårigheter och sitta trångt, kunna gott tåla vid att till det allmänna betala nog så avsevärda skatter.* På samma sätt böra de utländska »affärsmän» av visst slag, som från när och fjärran söka sig till vårt relativt lugna land för att där bedriva sin hantering, sannerligen inte vara skattefria. Känt är, att dylika s. k. flyktingar icke dra sig för att utnyttja välviljan i vårt land men däremot ofta nog på ett upprörande sätt undandraga sig snart sagt *all* skattebetalning. Icke heller bör omsättningen på aktiebörsen förglömmas eller de, som i farans stund på söderns gungande bölja, t. o. m. i lustjakt, undandra sig skatt till sitt fosterland. I åtminstone någon mån skulle även dylika existenser beröras av det förslag till lyxbeskattning, som i motiveringen till min motion framförts. Skatt på vin- och spritrestaurangernas räkningar skulle drabba även främmande »affärsmän», som här profitera av de svåra tiderna och befolka åtskilliga guldkrogar både här i staden och på andra håll.

Förslaget om särskild *skatt på lyxrestaurangernas räkningar* och i synnerhet på vinkonsumtionen på dessa restauranger är intet löst framkastat projekt. Från mina resor i andra länder har jag mig bekant, att systemet där sedan årtal och med gott resultat tillämpas. Det skulle vara av värde, om finansministern ville närmare uppmärksamma förhållandena i detta hänseende exempelvis i Norge, i länderna österut eller i Tyskland, för att endast anföra några nära liggande exempel.

På ett helt annat sätt förhåller det sig med den av finansministern föreslagna spritbeskattningen. Jag vill emellertid betona, att jag har en principiellt sett annan uppfattning än kommunisterna. För min del har jag i motsats till dessa ingenting att invända emot den av finansministern föreslagna höjda beskattningen, i den mån den avser dyrbara likörer och andra likartade spritkvalitéer eller överhuvud taget när det gäller lyximporten av utländsk sprit.

Däremot kan jag icke finna annat än att vanligt inom landet tillverkat brännvin, för vilket framställningskostnaden är ungefär 35 öre per liter, redan nu är tillräckligt högt beskattat. Att skatten på vanligt brännvin skall drivas upp så, att man får betala 7 kronor 95 öre per liter — ett riktigt »Epa-pris» ur teknisk prissättningssynpunkt — är uppenbarligen orimligt och innebär enligt min mening en oskäligen fördyring och ett pris, som knappast kan rubriceras som normalpris. Låt vara att även sådana priser för den ekonomiskt välsituerade kunna te sig överkomliga nog. Men detta gör orättvisan endast så mycket påtagligare för många andra. Det är icke rimligt, att staten i profitsyfte fördyrar en i och för sig billig vara till den grad, att den blir praktiskt sett oåtkomlig för fattigt folk. *Att anordna spritförbud för den fattige men icke för den rike är icke i överensstämmelse med folklig svensk uppfattning.* Det är ett allt annat än sympatiskt system, att den fattige genom ekonomiskt tvång avstänges från laglig sprittilldelning och utsättes för den olagliga sprithanteringens faror, medan den bättre ställde endast obetydligt känner verkningarna av de ekonomiska tvångsåtgärderna. *Avstängning bör komma till stånd, icke efter förmögenhetsvillkor utan med hänsyn till sociala grunder.* För övrigt är

Ang. omsättnings- och utskänknings-skatt å spritdrycker samt spritdrycksaccis m. m. (Forts.)

det med dessa höga spritpriser ofta så, att det är de mindre inkomsttagarnas hustrur och barn, som i realiteten bli de lidande för spritprisernas orimligt höga nivå.

Vad jag här anfört är av så mycket större betydelse som sådana förhöjningar av spritpriserna, som här ifrågasatts, tyvärr skola framkalla en olaglig sprit-hantering av stor och beklaglig omfattning. Det är icke rätt, att just den fattige skall särskilt utsättas för skadeverkningarna därav.

Att de ekonomiska resultaten för statsverket, såväl av finansministerns förslag som av vad utskottet med underkännande därav föreslagit, icke torde komma att bli de avsedda är åtminstone min bestämda uppfattning. Och denna min uppfattning bestyrkes i Svenska Morgonbladets gårdagsnummer, där fil. doktor Erik Englund, aktuarie i kontrollstyrelsen, som enligt tidningens egen uppgift länge haft namn om sig såsom en av den svenska nykterhetsrörelsens främsta teoretiker, skriver bl. a. följande: »I förslaget har på ett lyckligt sätt intressegemenskap förelegat mellan nykterhetsvännernas och statsfinansernas företrädare.» — Jag tycker, att herr Olsson i Gävle m. fl. borde begrunda detta, när de söka göra gällande, att det uteslutande skulle vara en statsfinansiell fråga. — »Det måste dock medges», fortsätter d:r Englund, »att trots de erfarenheter, som inkasserats av tillämpandet av höga spritskatter i Danmark och England, vi dock här i Sverige nu stå inför något, som måste betecknas som ett i någon mån ovisst experiment.» Han säger vidare: »Under den första tiden kommer säkerligen den höjda spritskatten att medföra en rätt så stor nedgång i konsumtionen. Sedan tror jag, om konjunkturen håller, att man kan räkna med en stabilisering av konsumtionen vid en nivå av mellan tjuo och tjugufem procent av den ursprungliga.» Vad blir då vinsten? Bättre vore, om man ville pröva de av mig föreslagna vägarna för verklig *lyxbeskattnings och effektivt beskatta alla jobbarvinsterna* samt att vidtaga åtgärder att effektivt beskatta utländska köpmän för deras verksamhet i Sverige.

Herr talman! Helst skulle jag vilja yrka bifall till den av mig väckta motionen. Då emellertid den vid urtima riksdag beskurna initiativrätten försvårat att motionsvis ernå ett reellt ställningstagande till mitt i motionens motivering framförda skatteförslag, vill jag avstå därifrån. Den av herr Hansson i Rubbestad avgivna reservationen till utskottsbetänkandet synes mig av övriga förslag vara det, som inger de minsta sociala betänkligheterna. Därför, herr talman, ber jag att få yrka bifall till herr Hanssons i Rubbestad reservation.

Herr förste vice talmannen övertog nu ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr Olsson i Mellerud: Herr talman! När jag för första gången under min riksdagstid deltagit i en spritdebatt, så sker det icke därför att jag fått större intresse för spritfrågor än jag haft förut, utan skälet är helt enkelt det, att jag är missbelåten med det förslag, som framlagts av utskottet. Utskottet har haft att behandla en kungl. proposition, som enligt mitt sätt att se erbjuder betydande fördelar framför utskottets förslag. Skatteinkomsterna bli enligt den kungl. propositionen högre än enligt utskottets förslag. Utskottet har framhållit att enligt av utskottet gjorda beräkningar det vore sannolikt, att man på den väg, utskottet anvisar, säkrare kunde få in de belopp, som Kungl. Maj:t ansett sig behöva. Det är underligt, att utskottet icke med en stavelse antytt på vilka grunder dessa beräkningar vila. Utskottet har nöjt sig med att avgiva en försäkran. Med all vördnad för utskottet vet jag icke om man är skyldig att i detta fall svära på magisterns ord. Den kungl. propositionen

*Ang. omsättnings- och utskänkningskatt å spritdrycker samt spritdrycks-
accis m. m. (Forts.)*

bygger på utav vederbörande ämbetsverk gjorda beräkningar. De beräkningar, kontrollstyrelsen gjort under årens lopp, hava visat sig förvånansvärt tillförlitliga. Detta gäller icke minst de beräkningar, som gjorts i samband med den sista stora höjningen av spritpriset med kr. 1:60, som beslutades år 1933. Jag är ingalunda blind för att man vid alla beräkningar måste taga hänsyn till en hel del ovissa omständigheter. Jag syftar framför allt på de växlingar i konjunkturförhållandena, som man givetvis icke på förhand kan förutse. Jag kan dock icke finna annat än att propositionen är grundad på beräkningar, som tidigare visat sig så exakta som gärna varit möjligt. Enligt dessa beräkningar skulle ett bifall till propositionen medföra en ökning av skatteinkomsten med icke mindre än 63 miljoner kronor, under det att ett bifall till utskottets förslag skulle giva endast 44 miljoner kronor. Skillnaden utgör således 19 miljoner kronor. Låt vara, att beräkningarna äro osäkra, de visa dock otvetydigt, att propositionen giver mer än utskottets förslag. Detta är enligt mitt förmenande ett skäl för att icke utan vidare avföra propositionen från diskussion. Under en tid som denna är det uppenbart, att skattesynpunkterna måste tillerkännas avgörande betydelse. Vi måste skaffa pengar, hur obehagligt det än kan vara att tillgripa en beskattning som kan synas onormalt hög. Det är mycket sannolikt, att vi under kommande år få finna oss i ännu kraftigare skattehöjningar. Det är ju alltid tryggt att veta, att det finnes skattereserver, som kunna tagas i anspråk under kommande år. Mot propositionen har utskottet invänt först och främst, att man riskerade en ökning av antalet motböcker och vidare att man nödgades slopa de s. k. efterhandsinköpen. Det första argumentet är knappast tillräckligt grundat. Angående den befarade ökningen av antalet motböcker kan man ju ingenting veta utan endast komma med gissningar i ena eller andra riktningen. Med den försiktiga avvägning Kungl. Maj:t har företagit, med en mindre ökning för den första litern, torde anmärkingar i det stycket icke med styrka kunna träffa Kungl. Maj:ts förslag. Slopandet efter så kort tid av rätten till efterhandsinköp kan kanske kännas smärtsamt för dem, som arbetat för införandet av denna rätt, men det kan väl icke betyda så mycket, om man *provisoriskt* upphäver rätten till efterhandsinköp. Jag har alltså den uppfattningen, att invändningarna emot propositionen äro betydligt överdrivna och ha ganska ringa fog för sig. Som jag redan framhållit, har i propositionen företagits en försiktig avvägning.

En förtjänst hos propositionen är vidare, att höjningen hårdare drabbar de dyrare än de billigare varorna. Utskottet har kritiserat Kungl. Maj:ts förslag, som utskottet befarat skola få ofördelaktiga verkningar. Enligt mitt sätt att se är propositionens metod avsevärt bättre än utskottets. Givetvis kan man gentemot såväl utskottets förslag som propositionen och även mot den reservation, som fogats till utskottets utlåtande, göra den invändningen, att en avsevärd höjning utav spritpriset kan medföra risk för smuggling och för hembränning. För min del är jag också övertygad om, att man icke får bortse från de faror, som lura. Dock skulle jag tro, att det nu mitt under brinnande krig föreligger mindre risk för spritsmuggling än för hembränning. Jag vädjar till Kungl. Maj:t att med noggrann uppmärksamhet följa förhållandenas utveckling och att kraftigt ingripa, om en tendens till ökning av hembränningen skulle visa sig.

Jag utprepar vad jag nyss sagt: jag betraktar det som en fördel att, enligt propositionen, skatten hårdare drabbar de finare spritsorterna. Jag betraktar det som en förtjänst hos propositionen, att priset på den första litern på motboken skulle komma att sättas lägre än priset på de övriga. Den psykologiska

Ang. omsättnings- och utskänkningskatt å spritdrycker samt spritdrycksaccis m. m. (Forts.)

effekten härav kan, när det gäller en så kraftig höjning av spritpriset, som här är i fråga, icke underskattas.

Herr talman! Jag ber att under återopande av vad jag anfört få yrka bifall till Kungl. Maj:ts proposition oförändrad.

I detta anförande instämde herrar *Bergström, Nilsson* i Landskrona, *Landgren, Eriksson* i Sandby, *Viklund, Johansson* i Djursnäs, *Hoppe* och *Fält*.

Herr **Bergvall**: Herr talman! Det är alldeles obestriddligt, att vi i den situation, vari vi nu befinna oss, icke kunna underlåta att utnyttja den goda skatteälla, som spritdrycksförsäljningen alltid visat sig vara här i landet. Det framstår också för mig klart, att man under en tid sådan som den nuvarande kan nödgas finna sig i skatteförhöjningar, som äro ägnade att ur olika synpunkter väcka allvarliga betänkligheter och som man icke gärna skulle föga sig i under normala förhållanden. Av vad jag nu sagt följer, att jag för min del anser, att man för närvarande måste se problemet utslutande ur statsfinansiell synpunkt. Den mångfald omständigheter av olika slag, som man eljest skulle önska taga hänsyn till, kan man icke beakta i vidare mån än att man, när man går att välja mellan ur statsfinansiell synpunkt någorlunda likvärdiga förslag, naturligtvis alltid är skyldig att se till, att man väljer det, som ur andra och speciellt ur sociala synpunkter medför de minsta olägenheterna. Om jag betraktar denna fråga rent statsfinansiellt, har jag anledning att först rikta några ord till den närmast föregående talaren. Han polemiserade emot utskottets uppfattning, att den i propositionen föreslagna metoden — som innebär en mildare skattebelastning på den första litern än på de följande — skulle vara ägnad att giva en mindre inkomstökning än den »jämna» metod, som utskottet föreslagit. Jag tror, att han på den punkten tager miste. Utan något mera invecklat resonemang kan man konstatera, att den motståndskraftigaste litern, det är den första. Den första litern tål därför den hårdaste beskattningen, medan den fjärde litern är den minst bärkraftiga och lättast faller bort, därefter den tredje och därefter den andra. Skall man försöka få in så mycket pengar som möjligt, tror jag därför, att det är klokare att gå på den jämna linjen än att välja den i den kungl. propositionen föreslagna linjen. Därtill kommer, att man med en differentiering av den art, som föreslagits i den kungl. propositionen, på grund av det sätt, varpå spritförsäljningen är ordnad i vårt land, kan befara ur sociala synpunkter beklagliga effekter. Man riskerar bland annat, att ett stort antal personer, som hittills icke brytt sig om att skaffa sig motbok, kommer att försöka att få motbok för att kunna bedriva jobberi med sprit. Mot de av mig anförda synpunkterna och mot det resonemang, som förts i utskottets utlåtande, kan jag icke tillerkänna de skäl av social karaktär — jag syftar därvid icke endast på nykterhetspolitiska skäl — som man otvivelaktigt kan anföra till förmån för den i propositionen valda linjen någon avgörande betydelse. Även om man kommer fram till den ståndpunkten, att den jämna beskattningslinjen är den bästa, återstår den utomordentligt svåra frågan, hur hög skattesatsen skall sättas för att tillföra statskassan största möjliga inkomst. En föregående talare i denna debatt framhöll, att vi kunna tro det ena eller det andra, men vi kunna icke vara fullt säkra på vilken skattesats, som lämnar det bästa ekonomiska utbytet. Däri ger jag honom fullständigt rätt. Ingen människa, som vill göra anspråk på vederhäftighet, kan bestämt säga, att den eller den skattebelastningen kommer att giva så och så stor skatteinkomst. Vi måste i viss mån famla oss fram, när det gäller att fatta ståndpunkt. Det finnes emellertid en omständighet, som

*Ang. omsättnings- och utskänknings-skatt å spritdrycker samt spritdrycks-
accis m. m. (Forts.)*

vi i detta sammanhang i allra högsta grad måste beakta: en ökning av beskattningen med tre kronor vållar en större konsumtionsnedgång än en ökning av beskattningen med två kronor. Den saken är utan vidare klar. Hur mycket större konsumtionsnedgången blir vid tre kronors skatteökning än vid två, är svårt att säga, men vad som därvidlag bör observeras, det är att om man höjer beskattningen med tre kronor i stället för två, så minskas konsumtionen och varje bortfallande liter kostar staten mycket pengar, medan vi bara få en krona till för liter på de kvantiteter, som alltjämt säljas. Vi ha för närvarande en grundavgift av två kronor, en procentuell skatt, som ger ungefär en krona, det är tre kronor. Med en skatteförhöjning på två kronor äro vi uppe i fem kronor, vartill komma de betydande belopp, som utgå i form av brännvinstillverknings-skatt och vinstmedel för vin- och spritcentralen och systembolagen. Totalt blir statens inkomst genomsnittligt betydligt över sex kronor per liter. Detta betyder, att om man höjer skatten med ytterligare en krona per liter, få man visserligen en krona mer för varje liter, som säljes, men för varje liter, som faller bort genom konsumtionsminskningen, mister man mellan sex och sju kronor. Populärt kan saken uttryckas så: få vi en höjning med tre i stället för två kronor och på grund härav en ytterligare nedgång i konsumtionen utöver den, som skulle framkallas av två kronors skattehöjning, på omkring 15 %, kommer statskassan att lida ekonomisk förlust genom skattehöjningen. Huruvida konsumtionsnedgången blir mindre eller större än den antydda, därom vågar jag icke uttala en bestämd mening. Det är möjligt, att de hava rätt, som säga, att staten tjänar en aning mera på 3-kronorslinjen än på 2-kronorslinjen; det är också möjligt, att de hava orätt. Jag tror mig dock utan vidare kunna våga det påståendet, att om skatteinkomsten vid en höjning av skatten med tre kronor verkligen skulle bliva högre än vid en höjning med endast två kronor, kommer skillnaden i varje fall att bliva så pass obetydlig, att det icke kan vara rimligt och riktigt, att man, för att åstadkomma en så obetydlig inkomstökning för statskassan, vidtager en så betydande skattehöjning. Det är enligt min mening oklokt att tillgripa en så betydlig skattehöjning, som 3-kronorslinjen innebär, för att nå en relativt obetydlig ökning av skatteinkomsten. Hårda medel bör man endast tillgripa, om man därmed kan tillföra statsverket stora skattebelopp. För min del har jag, när jag övervägt detta problem, utan att våga några tvärsäkra påståenden — det tror jag ingen människa är i stånd att göra — kommit till det resultatet, att det i nuvarande situation är klokare att stanna vid en skattehöjning av två kronor per liter än att höja skatten med tre kronor per liter. Visar det sig, att jag och mina meningsfränder, som sett mer pessimistiskt än utskottet och Kungl. Maj:t på möjligheterna att få in pengar på denna väg, misstagit oss, och är statens penningbehov framdeles alltjämt lika pressande som nu, komma vi att utan suckan och klagan finna oss i att man företager ytterligare skattehöjning, men klokheten hjuder, att man nu tager ett någorlunda måttligt steg.

Jag vill också fästa kammarens uppmärksamhet på propositionen angående tobaksbeskattningen, som riksdagen nyligen biföll. Om icke mitt minne sviker mig, skulle resultatet av detta beslut bliva en prisstegring på tobaken med ungefär 10 %. Den prishöjning, som nu ifrågasatts ifrån utskottets sida, utgör beträffande det renade brännvinet ungefär 60 %. För mig är det omöjligt, det säger jag öppet och ärligt, att förstå, att det är en rimlig avvägning av skattesatserna på dessa varor. Mig personligen drabbar tobaksskatten tyngre. Ur rent privatekonomisk synpunkt har jag således all anledning att känna mig tacksam, men ur det allmännas synpunkt förefaller det mig, som om det varit

Ang. omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker samt spritdrycksaccis m. m. (Forts.)

naturligt, om staten lagt åtskilligt större skatt på tobaken men gått litet försiktigare fram beträffande beskattningen av brännvinet. I anslutning till vad som yttrades av herr Hansson i Rubbestad vill jag även framhålla, att man har all anledning att befara sociala olägenheter av en alltför kraftig skattehöjning.

Vad slutligen beträffar förslaget om höjning med 20 % av den procentuella omsättningsskatten, som berörts i den föregående talarens anförande, så hyser jag sympatier för detta förslag, men jag kan ändå icke biträda detsamma, och det av det enkla skälet, att, om skattebelastningen på de dyrare spritvarorna ökas, så torde följden bliva, att folk kommer att i större utsträckning övergå från konsumtion av dyrare till konsumtion av billigare sprit, vilket naturligtvis ur statsfinansiell synpunkt icke kan anses önskvärt.

Herr talman! Från min utgångspunkt kan jag, ehuru jag icke vågar göra några absolut bestämda påståenden om hur det ena eller andra skattesystemet kommer att verka, icke komma till annat resultat än att tre-kronorslinjen i nuvarande situation för statskassan icke kan medföra så betydande ekonomiska fördelar, att tillräcklig motivering för densamma föreligger. Jag vill hemställa, att man för närvarande stannar vid en höjning av grundavgiften med två kronor. Det innebär formellt ett yrkande om bifall till utskottets hemställan, givetvis med den av herr Ivar Anderson i annat sammanhang föreslagna förändringen och med den ändring i övrigt, att 5 kronor i 2 § 1 mom. ändras till 4 kronor.

Häruti instämde herrar *Nylander, Cruse, Lindén, Holmgren, Björklund, Ward, Lundell, Lundberg* och *Gezelius*.

Ordet lämnades för kort genmäle till herr **Olsson** i Gävle, som yttrade: Herr talman! Jag har mycket stor respekt för herr Bergvalls erfarenhet på det nu ifrågavarande området, och jag har redan i mitt föregående anförande betonat, att det är överhuvud taget ingenting, som är farligare i det här föreliggande ärendet än att vara för säker och säga, att så och så är det, och så och så blir det. Jag begärde ordet efter det herr Bergvall yttrat sig och lämnat vissa sifferuppgifter som stöd för sin åsikt, för att säga, att för utskottet icke funnits någon annan möjlighet än att till grund för sina beräkningar lägga de uppgifter, som lämnats av det ämbetsverk, vilket handhar kontrollen över spritdrycksförsäljningen. Enligt kontrollstyrelsens sifferuppgifter skulle det av herr Bergvall förordade förslaget om en höjning av grundavgiften med två kronor per liter under vissa titlar inbringa 4 miljoner kronor mera än utskottets förslag, men sammanlagt skulle utskottets förslag inbringa i runt tal 14 miljoner kronor mera än herr Bergvalls. Under sådana förhållanden har utskottet omöjligt kunnat komma till annat resultat än det som framgår av dess utlåtande.

Herr **Bergvall**, som likaledes för kort genmäle erhöi ordet, anförde: Herr talman! Jag vill icke föra diskussionen längre än jag gjorde i mitt föregående anförande, men jag måste replikera med att framhålla, att om den konsumtionsminskning, som uppstår vid en höjning med 3 kronor i stället för med 2 kronor, uppgår till ett par, tre miljoner liter, elimineras därigenom alla dessa 14 miljoner kronor. På ett så osäkert område röra vi oss. Herr Olsson hade verkligen rätt då han framhöll, att vi röra oss med ytterst osäkra antaganden. Som en kuriositet vill jag nämna, att inköpskvantiteten av vin under de fem dagar, som bestämmelserna om höjning av vinskatten varit i kraft, här i Stockholm

*Ang. omsättnings- och utskänkningskatt å spritdrycker samt spritdrycks-
accis m. m. (Forts.)*

nedgått med icke mindre än 65 %. Jag vill naturligtvis icke tillmäta denna omständighet något större bevisvärde. Nedgången kan bero på den chock, som höjningen av vinskatten framkallade hos allmänheten, på föregående hamstring etc. Ingen vet, om nedgången i vinförsäljningen kommer att bli bestående för framtiden, men den plötsliga nedgång, som förekommit, ger likväl en antydan om hur kraftigt en skattehöjning kan verka.

Härpå yttrade:

Herr Arneberg: Herr talman! Då jag tillåtit mig att tillsammans med två kammarkamrater väcka en motion i den fråga, som vi nu behandla, skall jag be att få säga några ord i saken. Det skall endast bli några få ord, ty i motionen har jag varit i tillfälle att närmare utveckla mina synpunkter på den kungl. propositionen. Vi ha i vår motion kritiserat regeringens förslag om en prisdifferentiering och föreslagit att riksdagen skulle avslå förslaget om accis på den andra, tredje och fjärde månadslitern. På denna punkt har utskottet ställt sig helt på motionärernas ståndpunkt både beträffande vår hemställan och även i stort sett beträffande motiveringen. Vi motionärer ha vidare tillåtit oss föreslå, att den slojade accisen skulle ersättas med en jämkning uppåt av Kungl. Maj:ts förslag i fråga om omsättningsskattens grundavgift, men vi ansågo för vår del det icke tillrädligt att gå längre i skatteskärpning än till en genomgående höjning av grundavgiften med 2 kronor 50 öre per liter. På den punkten har utskottet gått ett steg längre och föreslagit en höjning med tre kronor per liter.

Då den reella skillnaden mellan motionärernas och utskottets förslag kanske icke förefaller så stor, kan det synas en smula opåkallat, att jag begärt ordet för något annat ändamål än för att till utskottet framföra motionärernas tack för det tillmötesgående, utskottet visat våra önskemål. Jag tackar för detta tillmötesgående! Men, herr talman, jag ber att därutöver få tillägga ett par ord. Jag önskar få taget till protokollet, att jag känner mycket stor tveksamhet inför den mycket kraftiga skärpning av spritdrycksbeskattningen, som riksdagen i dag torde komma att besluta. Min tveksamhet och mina farhågor gälla verkningarna i statsfinansiellt hänseende. Jag ställer mig visserligen på den ståndpunkten, att det i dessa tider är nödvändigt att taga ut åtskilligt mera skatt på spritdrycker, och jag ställer mig också på den ståndpunkten, att man bör se dagens fråga främst ur statsfinansiell synpunkt. Liksom den föregående talaren fruktar jag dock, att en höjning på ett bräde med tre kronor per liter kommer att framkalla en folkpsykologisk reaktion, som leder till en betydande konsumtionsminskning, något som ur nykterhetssynpunkt kan vara eftersträfvansvärt men ur statsfinansiell synpunkt förvisso icke.

Vi få inte glömma bort — vad herr Bergvall för övrigt med siffror belyste — att spritdrycksbeskattningen redan nu måste betraktas som ganska hård. Det heter ju visserligen, när man skämtar om saken, att brännvinet aldrig kan bli för dyrt. Det är dock säkerligen ett mycket ringa antal av spritdrycks-konsumenterna, som anamma ett sådant betraktelsesätt. Den stora massan hyggliga, måttliga spritdryckskonsumenter äro ingalunda sådana slavar under sina vanor, att de inte kunna ålägga sig betydande inskränkningar i begagnandet av spritdrycker. Går man för långt i skatteskärpning, så att den köpande allmänheten får intrycket av att behandlas oskäligt, då stå statsmakterna enligt min mening inför den stora risken, att syftet med skattehöjningen mer eller mindre förfelas. Jag kan inte komma ifrån den uppfattning, som vi motionärer ha givit uttryck åt, att den skatteskärpning, som Kungl.

Ang. omsättnings- och utskänkningskatt å spritdrycker samt spritdrycksaccis m. m. (Forts.)

Maj:t föreslagit, går alldeles för långt. Men jag hyser även farhågor för att också utskottets förslag sträcker sig längre än vad som ur statsfinansiell synpunkt är klokt i detta avseende. Jag tror att en klok försiktighet hade bjudit att åtminstone inte gå längre i skattehöjning än till vad vi motionärer föreslagit, nämligen 2: 50 per liter.

I det läge, som nu har uppstått, skall jag, herr talman, icke yrka bifall till motionens hemställan på denna punkt. I valet mellan en skattehöjning på 3 kronor och det nyss väckta förslaget om 2 kronor känner åtminstone jag mig betydligt mera på den säkra sidan just med hänsyn till de statsfinansiella synpunkterna, därest kammaren väljer tvåkronorslinjen. Jag gör som sagt, herr talman, intet yrkande med anledning av min motion, men jag vill tillkännage, att om valet i slutvoteringen kommer att stå mellan utskottets förslag och det av herr Bergvall väckta förslaget, kommer jag att rösta för det senare.

Herr Hagberg i Malmö: Herr talman! Den svenska spritbeskattningen såsom helhet betraktad har ju alltid lidit av en ytterst egendomlig inre motsägelsefullhet. Om man, herr talman, skulle vilja begagna en något djärv liknelse, skulle man kanske kunna säga, att i den svenska spritbeskattningens bröst städse dvalts tvenne olika själar. Ser man denna lagstiftning i ett sammanhang, måste man sålunda konstatera, att den syftar mot två alldeles motsatta och alldeles oförenliga mål. Man vill ju nämligen med denna lagstiftning dels i nykterhetens intresse åstadkomma en så stark konsumtionsbegränsning som möjligt och dels i statskassans intresse skaffa fram största möjliga antal miljoner.

Det har ju under de år som gått varit svårt att överbrygga detta motsatsförhållande, men jag undrar, huruvida någonsin denna motsägelsefullhet i den svenska spritlagstiftningen framstått klarare än vad den gör i dag. Vi ha faktiskt nu kommit till en punkt, där man kan ifrågasätta, huruvida inte hela detta system är i fara att sprängas inifrån. Man kan ju näppeligen i det långa loppet gå till väga på detta sätt. Antingen måste man göra en modifikation på det ena hållet, på nykterhetshållet, om jag så får säga, eller också på det andra hållet, i beskattningsavseende.

Som var och en förstår — det har ju tidigare antytts i denna debatt — innebär det föreliggande förslaget ett nytt mycket betydande steg på restriktionernas väg. Det innebär en fördubbling av restriktionerna. Ovanpå vårt — jag höll nästan på att säga gamla hederliga — Brattsystem bygger man nu någonting, som nära påminner om det danska systemet, alltså ett system med mycket höga priser. För två år sedan, när vi i kammaren diskuterade den då aktuella stora revisionen av rusdryckslagstiftningen, var även detta danska system på tal, men det hade inte många anhängare, förmodligen beroende bland annat därpå, att departementschefen själv var skeptiskt inställd beträffande värdet av de höga spritpriserna. Jag erinrade mig i dag detta och kunde inte underlåta att i biblioteket plocka fram propositionen från 1937. I denna proposition finnes en intressant deklaration i detta hänseende av finansministern, vilken ju var samma person då som i dag. Jag skall ta mig friheten att för kammarens ärade ledamöter läsa upp vad finansministern för två år sedan hade att anföra i fråga om de mycket höga spritpriserna. Han skrev följande: »Att ett system med mycket hög alkoholbeskattning skulle ha möjligheter att i vårt land, liksom fallet varit i Danmark och England, starkt minska den genomsnittliga konsumtionen, är jag böjd för att antaga. Däremot är det tvivelaktigt, om det socialt mest skadliga bruket i tillnärmelsevis samma grad

*Ang. omsättnings- och utskänkningskatt å spritdrycker samt spritdrycks-
accis m. m. (Forts.)*

skulle nedbringas. Då det danska systemet dessutom rullar upp svårösta frågor rörande skattebördans rimliga fördelning och då stora delar av den svenska allmänheten torde stå mycket avböjande gentemot denna metod att främja folknykterheten, synas alldeles övervägande skäl tala för revisionens ståndpunkt, att en ersättning för vårt nuvarande restriktionssystem icke kan sökas i ett system med kraftigt stegrad alkoholbeskattning.» Detta uttalades för två år sedan. Jag kan inte knyta andra kommentarer till detta uttalande än att det vittnar om den i dessa tider mycket begränsade varaktigheten av sanningen även i ministeriella deklARATIONER.

Nu kan man naturligtvis göra gällande, att detta departementschefens uttalande gäller restriktionerna och inte beskattningen. Men, herr talman, går det verkligen i längden att göra denna distinktion, när man resonerar om spritlagstiftningen?

Om man ena dagen fattar ståndpunkt till dessa spörsmål ur nykterhetssynpunkt, kan man inte den andra dagen låta sitt ståndpunktstagande bestämmas av statsfinansiella synpunkter. Som saken har utvecklats sig måste, såvitt jag förstår, en enhetlig bedömning komma till stånd. Man kan inte, herr talman, när man diskuterar denna fråga, fortsätta med att leka något slags Celestin-Floridor — man måste tänka sig att förr eller senare komma fram till en punkt, då ett avgörande måste träffas i riktning mot modifikationer i det ena eller det andra avseendet.

Nu ha vi alltså fått denna mycket höga alkoholbeskattning, detta danska system, och vi ha fått det i sådan omfattning, att till och med nykterhetsrörelsens bekanta lagstiftningskommitté, som gav sig tillkänna för ett par år sedan — 1932 och 1935 — synes ha blivit bönhörd över hövan. Jag kan inte finna annat än att det kan vara av intresse att erinra om att denna lagstiftningskommitté, vars ledande man är en av våra främsta sakkunniga på detta område, på sin tid förordade en skattehöjning och därefter en avveckling av restriktionerna vid ett pris av 6:65 per liter. Herr talman, den punkt, som nykterhetsrörelsens lagstiftningskommitté uppställde för restriktionssystemets avvecklande, den passera vi mycket lätt och behändigt genom ett accepterande av det här föreliggande förslaget. Ja, vi närma oss rent av den gräns, som den mest intransigenta riktningen inom nämnda lagstiftningskommitté på sin tid uppställde för att godtaga en mildring i restriktionerna, nämligen ett pris av 8:65 per liter. Jag kan icke underlåta att påpeka, att en framstående talesman för denna riktning inom nykterhetsrörelsen nu i pressen framhåller, att den tankegång, som utskottets högerreservanter i det här föreliggande betänkandet gjort sig till förespråkare för, går — som han uttrycker saken — »i linje med nykterhetsvännernas intentioner». Detta bestyrker ju enligt min mening riktigheten i högerreservationen — man har fått vad man skulle kunna kalla dubbla restriktioner.

Det är ju ostridigt ett ytterst egendomligt läge, i vilket vi nu befinna oss. Man har från Kungl. Maj:ts sida kommit med ett förslag, som fördubblar de konsumtionsbegränsande åtgärderna, samtidigt som man vill ha en stark ökning av inkomsterna. Jag har rätt svårt att se, hur ett sådant mål skall kunna vinnas. Enligt min mening skulle väl den rimliga utvägen ur detta dilemma vara, att man tager under allvarlig omprövning att nu göra upp med en väsentlig del av det hittillsvarande restriktionssystemet. Detta grupperar sig ju dels kring utminuteringen och dels kring utskänkningskatten. Det tar fasta på kvantitetsbegränsning, på det s. k. mattvånget och andra ting. Jag undrar, om inte tiden nu är mogen för en översyn av detta system för att uttröna, om man icke helt eller delvis kan göra sig av med detsamma. Vad speciellt det

Ang. omsättnings- och utskänkningskatt å spritdrycker samt spritdrycksaccis m. m. (Forts.)

förargelseväckande mattvånget beträffar är det ganska anmärkningsvärt att vi i våra dagar, just nu när myndigheterna dagligen och stundligen uppmana befolkningen att hushålla med födoämnen, att vara försiktig med landets tillgångar, kunna ha kvar detta direkt livsmedelsförlösande mattvång. Kan någon människa förstå den logiska förbindelseleden mellan dessa ståndpunkter; jag kan inte göra det.

Nu är det naturligtvis inte någon lämplig tidpunkt att göra några precisa uttalanden eller ställa några yrkanden, men jag skulle kunna tänka mig att vid den lagtima riksdagen nästa år frågan om en revision av restriktionerna, som ju äro förnuftsvidriga mot bakgrunden av den höga beskattning, som vi nu ha fått, aktualiseras. Jag är djärv nog att tro, att man inom modern nykterhetsrörelse — om jag så får uttrycka mig — kan befinnas villig att lyssna till rimliga förslag till modifikationer i detta hänseende. Jag åhörde uppmärksamt det anförande, som herr Olsson i Gävle höll. Jag har ofta haft att göra med honom i dessa spörsmål, och jag har respekt för det verklighetssinne, som han städse lagt i dagen, ehuru han själv är övertygad absolutist. Jag vill gärna tyda hans uttalande på det sättet, att han för sin del och den riktning han företräder nog skulle vara benägen att i det läge, vari vi nu befinna oss, reflektera på en revision av det nuvarande restriktionssystemet, vilket ur olika synpunkter i betydande utsträckning numera har överlevt sig självt.

Detta om detta. Vad sedan den mera aktuella frågan beträffar, så är det mycket intressant att se, hur meningarna brytas hos två så framstående experter på detta spörsmål som herrar Bergvall och Olsson i Gävle. Båda vilja naturligtvis få in så mycket pengar som möjligt till statskassan men äro icke alldeles övertygade om — i varje fall icke herr Bergvall — att detta kan låta sig göra på den väg som utskottet föreslår. För egen del har jag hela tiden haft starka dubier beträffande propositionen. Jag har den uppfattningen, att propositionens väg icke leder till det uppställda målet. Jag har även varit en smula tveksam, huruvida utskottets kompromiss kunde tänkas leda till detta mål. Efter herr Bergvalls anförande har denna min tveksamhet ytterligare ökats, och jag skulle därför vara ganska gynnsamt stämd för att rösta på den av herr Bergvall förordade tvåkronorslinjen.

Med dessa ord, herr talman, kan jag sluta. Jag har bara till benägen åtanke velat framföra tanken på en snabb och rationell översyn av det svenska restriktionssystemet, vilket i väsentliga hänseenden inte längre kan anses fylla det ändamål, som man tänkte sig, när man skapade detsamma.

Herr Hagberg i Luleå: Herr talman! I den kungl. propositionen har regeringen försökt att framlägga en rent teoretisk motivering för skattepolitiken och den indirekta beskattningen i och för sig. Enligt denna framställning ingår skattepolitiken som ett led icke blott i en allmän prisövervaknings- och priskontrollpolitik utan även i en allmän konjunkturpolitik. Ur synpunkten av dessa teoretiska begrundanden, som i detta avseende gjorts, har man att betrakta den mycket sensationella förändringen i inställningen till den indirekta beskattningen, som har skett på socialdemokratiskt håll under den senaste tiden.

Utskottets talesman, herr Anderson i Norrköping, fällde ett par ord, till vilka jag redan nu skulle vilja foga några reflexioner, eftersom han talade i egenskap av utskottets representant. Vad man med säkerhet vet, sade han, är, att konsumtionskraften här i landet kommer att sänkas under kriget. Jag skulle vilja fråga: Varför vet man med säkerhet detta? Är det med ledning av erfarenheterna från det förra kriget? Då sänktes konsumtionskraften för en del av det svenska folket, men däremot är det ju ett faktum, att detta krig för

*Ang. omsättnings- och utskänkningskatt å spritdrycker samt spritdrycks-
accis m. m. (Forts.)*

en annan del av svenska folket blev en alldeles utomordentligt givande inkomstkälla, att det på en enda gång ledde till att Sverige från att ha varit ett kapitalimporterande land förvandlades till ett kapitalexporterande, att den svenska storkapitalismen under detta krig tjänade sagolika förmögenheter, som delvis lästes fast i utlandet. Detta är ju ett faktum, som alla känna till och som utåt inför folket tog sig uttryck i en våldsam ökning av varuexporten på de krigförande länderna, en varuexport, som möjliggjordes just genom en konsumtionsinskränkning för de breda lagren och en sänkning av deras levnadsstandard genom fördyrade livsförnödenheter. På detta sätt blev det möjligt för vissa människor att göra sig rika på grundval av den misär, som rådde under det förra kriget. Resonemanget om att man måste förutsätta en konsumtionsminskning för alla ter sig mot bakgrund av erfarenheterna från det förra kriget fullständigt galet. Det stämmer inte alls med tidigare erfarenheter. Betraktar man vidare detta resonemang med ledning av de erfarenheter, vi ha efter mindre än två månaders krig, så finns det ingenting som talar för att resonemanget är riktigt generellt sett. Den svenska produktionen upplever ett uppsving under dessa tider; de inskränkningar, som ske på vissa områden, ha kompenseras genom en ökning av produktionen på andra håll, och därför är detta resonemang, om det är avsett att gälla samhällets totala inkomster, fullständigt felaktigt. Jag vänder mig principiellt mot hela detta betraktelsesätt, att de bördor, kriget drar med sig, endast skola läggas på den sämst ställda delen av befolkningen.

I de förslag, som regeringen hittills har framlagt, har det varit en grundläggande tankegång att söka skapa en form att skaffa de ökade inkomster, som staten måste ha på grund av upprustningen, genom att ta ut det mesta därav från de sämst ställda medborgarna, de breda konsumentlagren, och samtidigt skona de rika. Det är ett faktum, som ingen kan bestrida, att denna form för beskattning, dessa konsumtionsskatter, just drabba de sämst ställda och att detta beskattningssystem inte bara rent budgettekniskt tydligt och markerat visar hän på de breda konsumentlagren som de, som skola tillföra staten inkomsterna, utan också att det möjliggör för de bättre ställda att icke på något sätt behöva känna verkningarna av den skärpta beskattningen. Det har anförts tidigare, och jag tycker att man kan understryka det ännu en gång, att för dem som bruka de dyrare spritsorterna innebär förslaget inte någon som helst merbeskattning under förutsättning att de endast sänka sina krav på kvalitet en liten smula. För dessa personer utgör det i allmänhet ingen svårighet att sänka kvalitetskravet och övergå till att använda något billigare spritvaror. De få sin sprit till samma belopp, som de tidigare ha betalat. För de sämre ställda står inte denna utväg öppen. Det stora flertalet av spritförbrukarna konsumera den billigare spriten, och det blir endast dessa, som få känning av denna form för beskattning genom att deras spritkonsumtion blir fördyrad.

Just på grund av att denna indirekta form för beskattning är av sådan karaktär, att den helt lägger bördorna på de breda konsumentlagren, på de sämst situerade i samhället, ha vi hela tiden från vårt partis sida vänt oss emot en sådan beskattning. Vi ha tidigare heller inte varit ensamma om denna ståndpunkt. Den är inskriven i det socialdemokratiska partiprogrammet. Det har tidigare varit en av socialdemokratiens allra starkaste anklagelsepunkter mot den borgerliga politiken, att denna i beskattningshänseende har inriktat sig på sådana produkter, som till största delen förbrukas av folkets breda lager. Vi ha vidare kunnat konstatera, att under den tid, som förflutit sedan den förra

*Ang. omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker samt spritdrycks-
accis m. m. (Forts.)*

krisen, under vilken vi ha haft socialdemokratiska regeringar eller blandade socialdemokratiska och bondeförbundsregeringar, statens inkomster på spritbeskattningen ständigt ha stigit. Under perioden 1926—1930 utgjorde dessa inkomster — jag medtager då icke tullinkomsterna — i genomsnitt 108 miljoner kronor per år. Detta budgetår skall, enligt de beräkningar som nu ha gjorts rörande vad skatten skall inbringa, en inkomst på 250 miljoner tillföras statskassan enbart på spritbeskattningen. Samma tendens gäller i fråga om tobaksbeskattningen. Under den tidrymd, jag nyss har angivit, utgjorde den genomsnittliga årsinkomsten av tobakstillverkningen 63 miljoner kronor. Med den höjning av tobaksskatten, som företogs förra veckan, beräknar man att årets inkomster av denna tillverkning skola belöpa sig till 132 miljoner kronor, vilket utgör mer än dubbelt så mycket. Dessa väsentliga höjningar i den indirekta beskattningen ha genomförts under ett årtionde och genomförts av dem som innehåft regeringsmakten under de senaste sju åren.

Vi ha inom vårt parti tidigare även vänt oss mot den form för spritpolitik, som staten lanserat redan genom Brattsystemet, mot detta meningslösa uppdelande av svenska folket i en-, två-, tre- och fyrallitersgubbar, denna klassificering, som till hela sitt innehåll blev ett uppmuntrande av dryckessederna och medförde ökad spritkonsumtion inom landet och tillbakagång för de nykterhetsvänliga strävandena. De åtgärder, som riksdagen genomförde för två år sedan, alltså den nya spritbeskattningen, voro precis som dagens åtgärder motiverade icke av nykterhetspolitiska utan av statsfinansiella skäl. I dag har det, såvitt jag kunnat förstå, inte varit någon, som ett ögonblick har lagt nykterhetspolitiska synpunkter på den fråga, som vi nu gå att avgöra. Alla, eller åtminstone de flesta, äro fullt på det klara med att de åtgärder, som här förordas, inte ha ett dugg att göra med en nykterhetsfrämjande politik, att de överhuvud taget inte ha samband med detta spörsmål. Ja, om en större minskning av spritkonsumtionen skulle bli följden, skulle detta till och med beklagas av majoriteten av riksdagens ledamöter, ty själva syftet med dessa åtgärder är ju krasst statsfinansiellt. Detta är endast att anska de pengar, som behövas för att klara de stora utgifter, som nu förestå.

Utskottet har företagit vissa förändringar i regeringens förslag. Dessa förändringar göra icke förslaget mera sympatiskt ur de synpunkter, från vilka jag betraktar denna fråga. Det visar sig ju, att den motivering, som utskottet anför för vissa förändringar i regeringsförslaget, ytterligare markerar det statsfinansiella syftet med hela den nya lagstiftningen. Utskottet vänder sig exempelvis mot accisförfarandet med den motiveringen, att det skulle åstadkomma skadeverkningar ur sociala och skattetekniska synpunkter. Såvitt jag kan förstå skulle dessa skadeverkningar bestå däri, att om regeringsförslaget segrar detta skulle medföra en ökning av antalet motboksinnehavare. Härigenom skulle vissa spritkonsumenter få möjlighet att i andra hand köpa till sig den första litern för 2 kronor billigare pris än vad som eljest skulle vara möjligt. Detta är såvitt jag kan förstå de sociala skadeverkningar, som utskottet vill åberopa, när det vänder sig mot regeringsförslaget. För vår del kunna vi icke anse, att det skulle innebära någon så fruktansvärd social skada, om en arbetare eller en bonde i stället för att betala 9:20 för en liter brännvin finge den för 7:20.

Utskottet understryker vidare mycket krasst åtgärdernas karaktär av beskattning på den billigare spriten. Det säger, att om man skulle gå med på regeringsförslaget, skulle detta medföra en ur statsfinansiell synpunkt icke önskvärd övergång från dyrare till billigare spritdrycker. Det är ungefär samma synpunkt, som regeringen lade på frågan om vinbeskattningen, då den

*Ang. omsättnings- och utskänkningskatt å spritdrycker samt spritdrycks-
accis m. m. (Forts.)*

ansåg, att vinskatten måste höjas för att förhindra att folk skulle övergå från att dricka brännvin till att dricka vin. De dyrare spritsorterna skulle enligt utskottets förslag komma betydligt lindrigare undan, icke bara relativt utan även absolut, än enligt regeringens förslag. Jag vill emellertid icke ett ögonblick uttala mig om regeringens förslag. Jag anser att båda förslagen ur de synpunkter, vi företräda, äro felaktiga, just därför att de innebära en orättfärdig form för uttagande av de skatter, som man behöver få in. Vi ha i en motion yrkat avslag å regeringens förslag, och detta avslagsyrkande vill jag här framställa, låt vara att vi komma att stå tämligen ensamma därom. Detta avslagsyrkande gäller naturligtvis också den underliga av högern inspirerade s. k. kompromiss, som utskottet stannat inför och föreslagit riksdagen att antaga.

Herr talman! Med dessa ord ber jag att få yrka avslag å utskottets hemställan och bifall till den av mig och min partikamrat Senander väckta motionen i frågan.

Herr andre vice talmannen övertog nu ledningen av förhandlingarna.

Herr **Kilbom**: Herr talman! När jag lyssnade till herr Hagbergs i Luleå argumentation fann jag, att den åtminstone på en punkt var mycket bra; i varje fall av den karaktär att jag i långa stycken principiellt kan instämma med honom. Jag syftar särskilt på vad han sade om att de fattiga skola ha möjlighet att få någon sprit litet billigare, då det ju ändå här är fråga om en konsumtionsvara, vars förbrukning man från absolutistiska synpunkter kan beklaga, men som ändå massor av folk betrakta som en icke skadlig konsumtionsvara. Jag tycker också att nykterhetsfolket en gång för alla bör lära sig, att det finnes folk, som använda sprit, och ändå äro lika goda medborgare som de, som icke använda sprit. Man bör icke ställa alkoholförbrukarna i någon slags kriminell klass, det räcker med att de i skattehänseende ställas i ett slags straffklass.

Herr talman! Jag tycker att herr Hagberg i Luleå från sina utgångspunkter skulle ha yrkat bifall till den föreliggande propositionen, ty den söker att åtminstone i någon mån tillmötesgå de synpunkter, som han anförde. Situationen är ju för övrigt sådan, att vill man någonting i denna fråga, då tjänar det ingenting till att rösta för avslag, ty det blir ändå ett beslut om beskattning. Vill man åstadkomma mindre skadliga verkningar för de fattiga än som bli följden av utskottets förslag, bör man alltså rösta för propositionen, annars är det ju endast en fullkomligt tom demonstrationspolitik man för, som inte medför något som helst resultat, och det stämmer icke med den inställning, som herr Hagberg i Luleå på senare tid många gånger på ett mycket bra sätt, tycker jag, givit uttryck åt här i kammaren.

Man har från utskottsrepresentanternas sida anført tre argument. För det första säger man, att statsfinansiellt sett äro alla beräkningarna i de olika förslagen lika osäkra. Det kan inte garanteras att Kungl. Maj:ts förslag giver staten mera än utskottets förslag o. s. v. Om man erkänner detta förefaller det mig, att utskottet redan från början givit sitt eget förslag ett grundskott. Jag tror emellertid, att det är oriktigt att använda den argumenteringen så som utskottet använder den. Herr Olsson i Mellerud har med siffror hämtade ur kontrollstyrelsens uppgifter visat, att det är mera realiteter statsfinansiellt sett i regeringens förslag än i utskottets förslag. Kort och gott: man har större utsikter att få in mera till statskassan genom att taga Kungl. Maj:ts förslag än genom att taga utskottets. Om man således förklarar, att det uteslutande

Ang. omsättnings- och utskänkningskatt å spritdrycker samt spritdrycksaccis m. m. (Forts.)

är statsfinansiella skäl, som man driver, då bör man taga konsekvenserna därav och låta dessa skäl vara avgörande. Hur vederhäftiga än utskottets beräkningar i fråga om inkomsterna och utfallet i det ena eller andra avseendet äro, kan jag icke tänka mig att de äro mera realitetsbetonade än kontrollstyrelsens beräkningar. I detta avseende finner jag alltså, herr talman, att de starkaste skälen tala för Kungl. Maj:ts förslag.

Herr Bergvall anförde det argumentet — det har även anförts av herr Olsson i Gävle såsom representant för utskottet — att den första litern är den viktigaste och där måste man ta ut den högre skatten redan på denna. Jag förstår icke en sådan logik. Om det är sant att den första litern är den viktigaste borde man väl taga den största hänsynen till den, som köper den första litern. Man borde m. a. o. göra allt för att icke avskräcka folket från att köpa den första litern. Man bör alltså även ur den synpunkten taga Kungl. Maj:ts förslag, som ju innebär att priset på den första litern höjes mindre än priset på de andra litrarna.

Det tredje argumentet, som man anført, är ett socialt argument, åtminstone ett föregivet socialt, men någonting mer än att det är »föregivet» kan jag icke få in däri. Man säger, att en graderad skala i fråga om priserna på litrarna skulle öka risken för att antalet motböcker blir större. Ja, är det någon risk? Enligt min mening har ett av det nuvarande restriktionssystemets största fel varit denna alldeles för restriktiva och principiellt förkastliga gradering av medborgarna. Man har sagt: Du är en fullgod medborgare, du får motbok med rätt till inköp av fyra liter; du är en icke riktigt fullgod medborgare, du får motbok med rätt att köpa ett mindre antal liter. Du är en mindre god medborgare, du får motbok med rätt att köpa en liter o. s. v. Nog känna vi väl svenska folket tillräckligt mycket — de herrar, som sitta bakom skrivbordet i kontrollstyrelsen och i ämbetsverken, de synas icke känna svenska folket alls — för att veta, att så fort det är fråga om att ställa folket under förmyndarskap, då når man endast motsatt resultat. Jag tror att just detta, att man varit för restriktiv med att giva folk motböcker, liksom att man graderat deras rättigheter, skapat grundvalen för illegal sprithantering, vare sig det nu gäller hembränning eller smuggelsprit. Om ett beslut här om en graderad pris-skala i fråga om litrarna skulle medföra som resultat ett större antal motböcker, kan jag icke finna, herr talman, att det skulle medföra något djupare socialt ont. Tvärtom vore det till fördel, ty det skulle giva mindre plats för smuggelsprit och hembränning.

Utöver det sagda har jag, då jag nu i likhet med herr Olsson i Mellerud yrkar bifall till Kungl. Maj:ts förslag, ett annat argument, nämligen att spriten är en legal konsumtionsartikel. Jag kan beklaga det eller underlåta att göra det, men sprit är någonting, som massor av folk anser, att man skall ha. Man säger: Sprit skall jag ha och jag är lika god karl för det. Om nu priserna höjas så kraftigt, som här föreslås, slår man, bildligt talat, dessa människor i ansiktet och säger: Är du en ordentlig medborgare som nöjer dig med en liter i månaden — och dit höra massor av människor — skall du sannerligen få bidraga till statens inkomster lika mycket som andra medborgare, som behöva ett större antal liter i månaden. Därtill kommer en annan omständighet. Jag tycker att människor, som ha mindre god ekonomi, böra tillåtas köpa en liter i månaden till billigare pris än den, som har bättre råd och som, utan att behöva eftersätta något annat, kan köpa ett större antal liter i månaden. Har man möjligheter att köpa 3, 4 liter i månaden, kan man gärna betala 4 kronor i skatt för var och en av dessa litrar.

Jag kan slutligen icke värja mig för det intrycket, herr talman, att i ut-

*Ang. omsättnings- och utskänkningskatt å spritdrycker samt spritdrycks-
accis m. m. (Forts.)*

skottets betänkande tvenne mycket omaka synpunkter ingått en kompromiss. Där är den synpunkt, som företrädes av högern, som naturligtvis tycker, att det är bra att även de fattiga skola betala 4 kronor mer per liter, och så den extrema nykterhetssynpunkten. De som företräda denna senare synas inbillas sig att bara man höjer priset tillräckligt på alla litrarna blir resultatet, att man får mindre konsumtion av sprit. Erfarenheten visar dock att man får mindre konsumtion av legal sprit men större konsumtion av illegal sprit. Skall det vara något eftersträfvansvärt ur nykterhetspolitisk synpunkt? Jag vill tillägga, herr talman, att jag säger icke, att man, då man ingick den kompromissen i utskottet, var medveten om dessa synpunkter, men den objektiva inbörden i utskottsförslaget är faktiskt en förening av högerns synpunkt, att alla skola betala lika mycket, och nykterhetssynpunkten, som säger: ju mera vi höja priset, ju mindre blir konsumtionen.

Då jag således icke kan anse att utskottets argument äro starkare än eller på något sätt motbevisat de argument, som framförts i Kungl. Maj:ts förslag, ber jag att i likhet med herr Olsson i Mellerud få yrka bifall till detta förslag.

Under detta anförande hade herr talmannen återtagit ledningen av förhandlingarna.

Herr **Hagberg** i Luleå erhöll för kort genmäle ordet och anförde: Herr talman! Herr Kilbom menade, att man, om man vill tillmötesgå de fattigas anspråk, skall rösta för regeringens förslag. Detta förslag innebär en höjning av priset på den första litern från 4 kronor och 95 öre till 7 kronor och 20 öre, alltså med 2 kronor och 25 öre, medan utskottets förslag innebär att samma liter skall få köpas för 7 kronor och 95 öre. Om herr Kilbom går ut till de arbetare, som konsumera sprit, och säger att arbetarnas ståndpunkt måste vara att spriten skall kosta 7 kronor och 20 öre i stället för 7 kronor och 95 öre per liter, tror jag icke, att han har stora möjligheter att vinna förståelse för en sådan ståndpunkt.

Beträffande resonemanget om att regeringens förslag giver mera till statskassan än de andra förslagen vill jag säga, att så vitt jag förstår av det resonemang, som förts, är nog utskottets förslag betydligt mera illfundigt, när det gäller att pumpa in så mycket pengar som möjligt till statskassan. Det är för att konstatera att det ligger till på det sättet alldeles tillräckligt att hänvisa till det enkla faktum, att den andel som förbrukarna av den första litern sprit ha av spritkonsumtionen i landet uppgår till ungefär hälften.

Herr Kilbom, här föreligga två ståndpunkter, som i en sak sammanfalla, nämligen att man vill lägga bördor på konsumenternas breda lager för att skaffa pengar, som enligt vår mening böra tagas in på annat sätt. Jag tror att en demonstrationspolitik, som vänder sig mot dessa ståndpunkter, är hållbar.

Herr **Kilbom**, som likaledes för kort genmäle erhöll ordet, yttrade: Jag tror, att det är för andra gången under denna urtima riksdag, som herr Hagberg i Luleå talar om att pengar till statskassan skola tagas in på annat sätt än som föreslås här. Men ännu ha vi icke fått någon antydning om *på vilket sätt* herr Hagberg anser att det skall ske.

Härefter anförde:

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet **Wigforss**: Herr talman! Det förslag, som föreligger från utskottets sida, är endast på en punkt av-

Ang. omsättnings- och utskänknings-skatt å spritdrycker samt spritdrycksaccis m. m. (Forts.)

vikande från ett av de alternativ, som ända fram till de sista dagarna, innan propositionen framlades, voro föremål för övervägande inom finansdepartementet. Det är alldeles uppenbart att frågan om, huruvida man skall taga ut en ytterligare skatt av 3 kronor i genomsnitt på varje liter eller om man skall göra en skillnad, så att den första litern endast skall belastas med 2 kronors ytterligare skatt, medan de övriga litrarna skola belastas med 4 kronor, är en fråga, som i främsta rummet har statsfinansiell betydelse. Jag förbiser icke det argument, som talar för att man, även när det gäller denna beskattning, tar någon hänsyn till de ekonomiska förhållandena hos de personer, som ha en ganska begränsad tilldelning. Men den synpunkten har endast delvis varit vägledande. Det väsentliga har varit frågan om den avkastning, som de olika skattesatserna kunna giva.

Innan jag går tillbaka till denna skillnad mellan Kungl. Maj:ts och utskottets förslag vill jag för dem här i kammaren och ute i landet, vilka överhuvud taget tycka att denna skattepolitik med våldsamt höjda skattesatser drives för långt, gärna förklara, att jag, när det varit fråga om utformningen av skatteförslag, aldrig hört till dem, som sagt att eftersom detta är en överflödsvara, kan man beskatta den hur hårt som helst. När det gäller varor, som ingå i den allmänna förbrukningen, har man visserligen skäl att göra en skillnad mellan dem, som man anser vara nödvändiga, och dem som äro umbärliga och alldeles onödiga, men jag har aldrig dristat mig till att sätta upp mitt eget omdöme om vad som är umbärligt eller onödigt såsom det enda riktiga. Inför den stora massan av svenska medborgare, som anser, att man icke bör kunna göra någon invändning emot en konsumtion av sprit inom vissa gränser, har jag icke kunnat säga att eftersom ni konsumera denna vara, som jag anser skadlig, kunna ni gärna betala hur mycket skatt som helst. Jag tror, att man på den punkten får följa den allmänna uppfattning, som råder i landet. När det nu i landet råder den uppfattningen att sprit är en vara, som man utan att ådraga sig ogillande kan konsumera i vissa mängder, måste man behandla denna vara i stort sett som andra konsumtionsartiklar. Man måste se till att de skatter, som uttagas, icke ensidigt läggas oproportionerligt och orättvist på vissa grupper. Det kan icke förnekas att i Sverige och i överhuvud taget länder, där man har stark alkoholbeskattning, blir den delen av befolkningen, som konsumerar denna vara, tungt belastad på ett, som man kan förstå att de själva anse, oproportionerligt sätt i förhållande till andra. Att denna synpunkt ökar i styrka allteftersom skattesatserna höjas är klart.

Om jag i detta läge anser det vara nödvändigt med så höga skattesatser, som föreslås i Kungl. Maj:ts och utskottets förslag, beror det helt enkelt på det finansiella nödläge, i vilket vi befinna oss. Det är ju icke bara tal om att med skatt belasta konsumtion av sprit, utan man måste på olika vägar söka belasta alla möjliga konsumtionsvaror. Sålunda, man kan icke se denna kraftiga höjning av spritskatten som ett isolerat fenomen, där man plötsligt lägger en oproportionerligt stor börda på en viss grupp av medborgare, utan man måste se det hela som ett led i den skattepolitik, som man i detta fall måste följa. Detta var en av anledningarna till att jag från början ansåg, att det hade varit skäl att lägga fram alla skatteförslagen i ett sammanhang, något som framkallade protest från många håll, där man icke ville vänta med att se, huru mycket man skulle få lov att betala. I nuvarande läge, då man, som kammaren redan sett och snart ytterligare får se, måste tillgripa en rad skiftande metoder för att av alla medborgare i olika inkomstlägen söka ta ut så mycket som möjligt för att täcka de våldsamt stigande statsutgifterna, har jag ansett, att man icke får dra sig för en höjning

*Ang. omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker samt spritdrycks-
accis m. m. (Forts.)*

av spritbeskattningen ända till den gräns vid vilken man är rädd att den icke skall giva ökade inkomster.

När man skall försöka bestämma den gränsen — nu är jag tillbaka till frågan om Kungl. Maj:ts och utskottets förslag — befinner man sig, det erkänna nog alla, på mycket osäker mark. Det är ingen som kan stiga fram och med visshet säga, att med så och så mycket skatt får man större inkomster, och med så och så mycket skatt får man mindre inkomster. Jag förutsätter då, att det är fråga om skattesatser, som icke äro alltför skilda från varandra. Med det intryck jag fått av den sakkunskap, som ställts till departementets förfogande och som icke minst finnes inom kontrollstyrelsen, vågar jag säga att jag tror, att man skulle taga alltför stor risk ur statsfinansiell synpunkt, om man går den väg, som föreslagits av en av reservanterna, som vill, att man skulle höja skatten med 1:50 på alla litrarna. Även en skatt på låt mig säga i ena fallet två kronor och i andra fallet tre kronor i genomsnitt skulle, tror jag, giva så väsentligt olika resultat att det, även med hänsyn till eventuell felmarginal vid dessa beräkningar, i nuvarande läge icke skulle vara klokt att taga den lägre skattesatsen.

Jag kommer nu till valet mellan utskottets enhetliga linje, 3 kronor, och den av regeringen föreslagna linjen, som innebär en skatt av 2 kronor på den första litern och 4 kronor på de följande. Jag vill då upprepa, att de sista beräkningarna, som gjordes i kontrollstyrelsen för departementets räkning, visade att under vissa antaganden, som föreföllo sannolika, skulle inkomstsumman för staten bli något större med den differentierade linjen än med den enhetliga linjen. Jag kan icke tro annat, än att utskottets avvisande av Kungl. Maj:ts linje sammanhänger med att det finnes en inrotad ovilja inom den organiserade nykterhetsrörelsen för en differentiering, en motvilja, som jag icke fullt kan förstå anledningen till. Jag förstår mycket väl de invändningar, som kunna göras mot en differentiering, men när den icke är större än den i propositionen föreslagna, bör invändningen häremot icke väga särdeles tungt förefaller det mig. Det är ej heller nödvändigt att såsom i propositionen föreslagits avskaffa efterhandsköpen. Ett bibehållande härav skulle kunna låta sig förenas med den differentierade linjen.

Vid övervägandet i departementet har jag, som jag nämnde, intill de sista dagarna tvekat, huruvida man skulle gå den linje, som utskottet nu har följt, eller gå den linjen för vilken propositionen stannat. Jag kan bara säga, att de påståenden, som framförts från utskottets sida, att man med utskottets förslag snarare kommer att vinna mera än med Kungl. Maj:ts förslag, såvitt jag förstår, sakna bevisning. Jag har därför icke blivit övertygad om deras riktighet. Men eftersom jag icke från början haft starkare känslor för den ena än för den andra linjen, kommer jag att med mycket stort jämnmod taga vilken linje kammaren än till slut väljer.

Däremot vill jag på en från ekonomisk synpunkt mindre betydelsefull punkt, där utskottet gjort en ändring, icke underlåta att uttrycka min förvåning. När man i detta läge söker efter alla möjliga källor till ökade inkomster för staten, är det uppenbart att den sortens förbrukning som alla erkänna är en lyxförbrukning väl i främsta rummet bör kunna anlitas. Inom alla de kretsar, som jag känner, t. o. m. inom kretsar, där man brukar de dyrare spritsorterna, förefinnes icke, tror jag, någon motvilja mot att man i form av högre priser på de dyrare spritsorterna tillför staten ökade inkomster. Därför föreslås i propositionen, att man skall höja de 60 procent, som nu utgå i omsättningskatt, till 80 procent. Eljest är, det måste man betänka, hela spritbeskattningen en beskattning med lika många kronor på såväl de billigare som dyrare sorterna,

Ang. omsättnings- och utskänknings-skatt å spritdrycker samt spritdrycks-accis m. m. (Forts.)

vilket medför att de billigare sorterna procentuellt högre belastas än de dyrare sorterna. Med det föreslagna högre procentuella tillägget skulle man ta ut mera av de lyxbetonade varorna. På den punkten har utskottet av för mig ofattbar anledning frångått Kungl. Maj:ts förslag. Hänvisningen till att kanske de allra dyraste sorterna icke bli köpta förefaller mig vara en argumentering mot lyxbeskattning, som icke väger så tungt. För övrigt är jag som sagt beredd att acceptera vilken linje kammaren än väljer, men till sist vill jag understryka, att jag tror icke att det ur statsfinansiella synpunkter är tillrådligt att gå lägre i fråga om beskattningen än Kungl. Maj:t och utskottet föreslagit.

Det hade kunnat vara värt att överväga, huruvida icke en höjning med fördel kunnat ske i flera omgångar. Vi veta mycket väl att alla skattehöjningar fördragas mycket lättare, om man tar dem steg för steg. Hade det funnits tid, hade man nu kunnat nöja sig med låt mig säga en höjning av en krona per liter för att någon gång på våren lägga på ytterligare en krona och kanske efter ett år ytterligare en krona, skulle detta kanske ha kommit att påverka konsumtionen mindre än den starka höjning på en gång, som nu föreslås. Men om man ändå omedelbart hade måst taga ett så stort steg som att lägga på en skatt av två kronor, för att senare lägga på ytterligare en krona på de två kronorna, förefaller det mig, som om det vore bättre för den skattebetalande allmänheten att få denna kalldusch på en gång. Skillnaden kan inte vara så stor, och det förefaller därför, som om det finnes skäl att icke avvika från den linje, som valts både i Kungl. Maj:ts förslag och i utskottet.

Herr Liedberg: Herr talman! Herr statsrådet har nyss själv omvitnat, att man vid bedömandet av dessa frågor befinner sig på ganska osäker mark. Han har emellertid knutit sitt ståndpunktstagande till intyg från sakkunskapen. Jag vill dock framhålla att sakkunskapen härvidlag alldeles tydligt är ganska delad i sin uppfattning.

För min del delar jag mycket starkt den betänksamhet som råder och som i dagens debatt kommit till synes beträffande frågan, huruvida de beräknade inkomsterna komma att inflyta med en så avskräckande prissättning på skatteobjektet. Jag vill på intet sätt underkänna utskottets sakprövning, men jag tror faktiskt — härvidlag får man ju tyvärr röra sig ganska mycket med tro i stället för vetande — att den försiktigare linje, som här först har företrätts av herr Bergvall och som innebär att grundavgiften höjes med 2 i stället för 3 kronor, har starkt fog för sig, särskilt om man ser till målet, de ökade statsutgifternas och då särskilt försvarsutgifternas täckande; ingenting kunde väl vara olyckligare än om Kungl. Maj:ts beräkningar skulle följas av ett mycket starkt bakslag i fråga om de influtna beloppen. Man har nog också skäl tycka, att Kungl. Maj:t kunde haft anledning väga beskattningen av sprit mot andra tyvärr ännu outnyttjade skattevärdar, innan ställningstagandet hade gjorts till denna proposition och densamma hade framlagts.

Det är vidare en detaljsak, herr talman, som jag för min del inte kan undgå att nämna, ett förhållande som jag inte finner riktigt och rättvist, och det är att de som ha s. k. outtagna inköp, en magasinerad inköpsrätt, förvägrats att utnyttja denna. Det kan kanske i det enskilda fallet röra sig om en eller annan liter, i något fall kanske om en eller annan månadskvantitet. Men detta uppfattas allmänt, oberoende av de ekonomiska konsekvenserna för den enskilde, såvitt jag kunnat finna — och så tycker jag även själv — som en orättvisa och som ett *svikligt förfarande* från statens sida, som icke är staten

*Ang. omsättnings- och utskänkningskatt å spritdrycker samt spritdrycks-
accis m. m. (Forts.)*

värdigt. Jag har för min del inte kunnat låta debatten gå förbi utan att inlägga en bestämd gensaga mot ett dylikt förfaringssätt.

Nu har ju, herr talman, första kammaren efter vad det förljudes fattat sitt beslut i denna fråga och gått på utskottets förslag. Det kan naturligtvis invändas, att om denna kammare skulle fatta ett annat beslut, exempelvis i enlighet med herr Bergvalls yrkande, skulle det föranleda ett visst dröjsmål med slutbehandlingen, innan kamrarna hunnit sammanjämka sina beslut. Det förefaller mig dock som om detta sammanjämkande skulle kunna ske mycket hastigt och som om det därför funnes alla skäl för denna kammare att fatta sin ståndpunkt oberoende av medkammarens beslut. Jag skall för min del, herr talman, be att få ansluta mig till det av herr Bergvall framställda yrkandet.

Herr Lundstedt: Herr talman! Jag skulle ha velat instämma med herr Wallén i den motivering han formulerade, alldenstund jag gillar densamma. Men jag var inte övertygad om att jag kunde gå med på det yrkande som han framställde, och därför kunde jag inte heller spara tid åt kammaren genom att begränsa mig till ett naket instämmande. Jag skall emellertid inskränka mig till en eller ett par deklARATIONER, som jag anser vara nödvändiga för att motivera den hållning, jag kommer att intaga vid voteringen.

Herr talman! Jag inser mycket väl att i exceptionella tider kunna och, stundom, måste exceptionella medel vara nödvändiga. Jag anser emellertid, att det statsfinansiella behovet *icke annat än i yttersta nödläge bör tillgodoses genom utpräglade klasslagar*. Brännvinsskatten drabbar i verkligheten det arbetande småfolket vida tyngre än de bättre situerade. Brännvinsskatten kan stundom för småfolket bli en oerhört tyngande börda. Brännvinet kan icke i princip betraktas som en lyxvara. Jag instämmer i detta avseende med vad herr Kilbom yttrade. Det är ett faktum, som, såvitt jag förstär, liksom alla *fakta* bör respekteras av alla reflekterande människor, sålunda oberoende av om de äro utrerade nykterister eller icke — det är ett faktum, säger jag, att det finns många små, högst anständiga och sedliga hem, i vilket brännvinet i de kvantiteter, som restriktionerna medge, eftersträvas som det kanske främsta medlet till avbrott i vardagslivets trista och grå enformighet.

Enligt min mening äro redan de hittillsvarande priserna på brännvinet mycket för högt tilltagna *när det gäller småfolket*. På grund härav måste jag, trots vår allmänt demokratiska inställning, säga, att småfolket i landet under alla dessa år måst dragas med lagar, som för dem måste te sig som rena klasslagar. Det är möjligt, att det inte går att ordna saken så, att brännvinsskatten lägges på något sätt progressivt allt efter förmögenhetsförhållandena. Men att i dessa bistra tider genomföra en sådan höjning av brännvinsskatten, att mängden människas kanske främsta glädjekälla berövas henne, det måste i varje fall vara särdeles motbjudande för dem, som se saken som jag — och jag förmodar, att också åtskilliga i den skrottande kön i verkligheten se saken på detta sätt, fastän de icke låtsas om det. Det kan inte vara riktigt, menar jag, att *redan på detta tidiga stadium* låta de ekonomiska svårigheterna för landet på grund av kriget drabba medborgarna så ojämnt, *till förfång just för de fattigaste i landet*. Jag säger på detta tidiga stadium, ty det kan naturligtvis tänkas, att i fortsättningen alla slags skatteobjekt måste tagas i bruk. Men redan nu kunna icke alla andra skattemöjligheter anses vara så utnyttjade, att man måste tillgripa denna *i och för sig*, såvitt jag kan förstå, *högeligen antidemokratiska utväg*.

Ang. omsättnings- och utskänknings-skatt å spritdrycker samt spritdrycksaccis m. m. (Forts.)

Vad beträffar de nya skatteobjekt, som efterlystes av herr Kilbom, kan jag hänvisa till vad herr Wallén yttrade. Vi ha ju dessutom alltid utvägen med direkta skatter. Jag har för min del alltsedan jag började delta i politiken och studera dessa frågor funnit det ytterst egendomligt, att vi överhuvud taget kunna beträda den indirekta beskattningens väg i sådan utsträckning, som vi gjort, och här är det nu fråga om en dylik skattehöjning av en storleksgrad, som hittills varit fullkomligt oanad.

Med dessa ord, herr talman, har jag velat motivera den hållning jag intar och skälen till att jag kommer att avstå från att rösta vid voteringen.

Herr Andersson i Rasjön: Herr talman! Jag skall inte ingå i någon polemik med den föregående ärade talaren, huruvida en höjning av spritskatten är demokratisk eller inte, men då han säger att alkoholförtäringen är det enda nöje de fattiga människorna ha här i landet, då inlägger jag en bestämd gensaga. Så illa står det väl ändå inte till med vår kulturella nivå. Herr Paulsen förbluffade kammaren en gång i fjol med att säga att det enda nöje man hade på landet var att byta hästar. Jag skulle vilja ställa herr Lundstedts och herr Paulsens uttalanden i bredd med varandra.

Det förefaller nu som om situationen här i kammaren skulle vara mycket förvirrad, men förvirringen är kanske inte så stor som det ser ut. Alla äro väl ense om, med undantag för den siste ärade talaren, att något måste man ta ut genom höjda spritskatter. Men sedan är man oense, dels om hur mycket man lämpligen skall ta ut och dels om metoden. Jag medger att den höjning som nu ifrågasättes kan innebära åtskilliga ovissa moment så tillvida att finansministern kan bli lurad på konfekten, eller rättare sagt på effekten; möjligheten är ingalunda utesluten, men det är en risk som man får ta. Man rör sig här med hypoteser från båda sidor. Somliga mena att konsumtionen inte kommer att tåla denna höga skattebelastning, andra mena att konsumtionen kommer att anpassa sig och att de ekonomiska kalkylerna komma att hålla streck. Jag tror att därvidlag mycket beror på de ekonomiska konjunkturerna. Skulle de goda tiderna fortvara, är det nog så — dessvärre, ville jag säga — att spritförbrukarna så småningom komma att acceptera det nya prisläget och konsumtionen kanhända förete allenast en måttlig nedgång. Skulle återigen ett försämrat läge inträda med arbetslöshet och dylikt, är det ganska sannolikt att de få rätt som förmena att det kommer att bli en stark nedgång i alkoholförbrukningen. Att november månads inköpssiffra kommer att innebära ett betydligt deficit i jämförelse med motsvarande tidsperiod föregående år, den saken är alldeles klar. Men, mina damer och herrar, hur tro ni det går när det stundar till jul? Tro ni inte att den gamla seden då tar ut sin rätt och att det blir ett ganska ringa antal som vill försaka julbrännvinet, fastän det blivit så mycket dyrare?

Jag anser att man inte kan betrakta denna fråga allenast ur skattepolitisk synpunkt, utan att man även i någon mån måste beakta de nykterhetspolitiska synpunkterna, vilket också gjorts från flera håll, inte minst i högerreservationen. Och då måste väl var och en säga sig att det är förmånligare, om staten kan bereda sig en relativt stor inkomst på en liten förbrukning än om samma skatteinkomst skulle tagas ut ur en stor förbrukning.

Här har man nu från flera håll — och jag tror också att den siste ärade talaren var inne på samma tankegång — undrat, varför man just skall skattebelägga spriten och inte även komma ihåg övriga tillgängliga skattekällor. Herr Olsson i Gävle har tröstat alla de missnöjda med att även andra skatter nog komma i sinom tid, och jag tror inte att den som i detta nu ber om höjda

*Ang. omsättnings- och utskänkningskatt å spritdrycker samt spritdrycks-
accis m. m. (Forts.)*

skatter på andra objekt inte skall bli bönhörd. Jag skulle emellertid i detta sammanhang särskilt vilja peka på en skatt som förts på tal i denna diskussion, där åtskilliga förmenat att de som icke förbruka alkohol komma alldeles för billigt undan. Nu har man den uppfattningen — jag vet inte varifrån den kommer — att de som inte förbruka alkohol dricka så oerhört mycket mera kaffe. Jag tror inte det är riktigt, men för att tillfredsställa dessa missnöjda skulle jag vilja hemställa till finansministern att snarligen framlägga förslag om höjd tull på kaffe. Jag tror mig kunna försäkra, och jag har gjort det en gång förut, att från det håll, där man är intresserad av höjd alkoholbeskattning, kommer man inte att motsätta sig även en betydande höjning av kaffetullen. Såsom saken nu ligger till finns det alla skäl, synes det mig, att biträda utskottets förslag.

Sedan första kammaren fattat beslut i enlighet med utskottets förslag har herr Liedberg här rekommenderat, att andra kammaren skulle gå på herr Bergvalls förslag om 2 kronors skatt, och därför har han bryggt eller bränt, vilket man nu vill, för en sammanjämningslinje på 2.50. Jag skulle vilja varna för den föreställningen, ty med hänsyn till sammansättningen i det särskilda utskottet är jag säker om att det inte kommer att bli någon sammanjämkning. I händelse av olika beslut går frågan i stället till gemensam votering, något som för övrigt är det naturliga då det här gäller en beviljning. Jag ber alltså, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Fast: Herr talman! Jag begärde ordet närmast för att motivera varför jag yrkar bifall till Kungl. Maj:ts förslag, men dessförinnan skall jag be att få göra ett par reflexioner i sammanhanget.

Man tycks ha svårt på vissa håll för att undgå frestelsen att mäta folknykterheten efter det kvantum sprit som försäljes i landet. Jag tror det är fullständigt felaktigt att bilda sin uppfattning om folknykterheten efter sådana utgångspunkter. Den folknykterhet som vi dess bättre kunnat bygga upp i detta land, det har jag ett behov av att säga, känner jag mig stolt över. Den som kunnat studera förhållandena i vår goda huvudstad nu och sådana de tedde sig för femton, tjugo år sedan måste säga sig, att det väl ändå är ett lösaktigt tal när man försöker att i den föreliggande situationen förknippa vissa framtidsutsikter med spritens fullständiga lössläppande. Låt oss komma ihåg att vare sig brännvinet är billigt eller dyrt, kommer den slant som skall användas till spritinköp alltid att ligga ovanpå, och detta kanske helt enkelt kommer att betyda att det blir familjen och hemmen som få sitta emellan och vidkännas en lägre levnadsstandard. Jag tror inte vi skola göra oss skyldiga till missgreppet att bedöma svenska förhållanden med hänsyn till utländska; vårt kynne, klimat och en hel del andra förhållanden äro så pass egenartade att man inte skall dra några andra slutsatser än från erfarenheter inom vårt eget land.

Vidare vill jag framhålla att det inte bara är bland dem som använda sprit, som man har bekymmer. Finansministern har nyss på ett genomskinligt sätt låtit förstå, att även han kan ha bekymmer inför de konsekvenser, vilka kunna bli en följd av det beslut, som riksdagen snart skall fatta. Jag har nyss sagt att man inte kan mäta folknykterheten med hänsyn till antalet utskänkta och utminuterade literar, och jag är mycket rädd för att beskattning, som går alltför långt, kommer att betyda att ett annat samhällsont, som vi ändå i mycket hög grad varit befriade från under de senaste åren, skall börja att ge sig tillkänna igen. Vi skola emellertid hoppas det allra bästa av det beslut som nu

Ang. omsättnings- och utskänknings-skatt å spritdrycker samt spritdrycksaccis m. m. (Forts.)

kommer att fattas, och vi få var och en försöka göra vad vi kunna också för att hejda den trafik, som jag nyss antydde, och söka mildra dess verkningar.

Då jag från dessa utgångspunkter och med framhållande av de bekymmer jag utan tvekan hyser om verkningarna av vårt beslut i dag kommer fram till min slutliga ståndpunkt, så blir den i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag i denna fråga. Detta beror därpå att när man här tvingas att resonera från rent skattepolitiska utgångspunkter — det är ju dit vi ändå ha förts, även om bekymren äro litet större på ena hållet och litet mindre på det andra — måste jag säga mig att ur skatteteknisk synpunkt det från vårt allmänna resonemang är riktigt med ett sådant beslut. Jag tror detta är psykologiskt riktigt, och jag hoppas också att verkningarna skola bli gynnsamma, emedan de i propositionen föreslagna skattehöjningarna säkerligen komma att mottagas på ett mera förstående sätt än som skulle vara fallet efter ett beslut i enlighet med utskottets förslag. Men även bland de kretsar, som anse, att dessa varor åtminstone i någon grad äro mer eller mindre outhärliga i livsföringen, mottages en sådan reform mera sympatiskt om, som herr Kilbom också påpekade, de ha tillgång till åtminstone en av dessa literar för ett rimligt pris. Jag kan inte förstå att emot detta förslag kunna resas några andra invändningar än att det ur rent tekniska synpunkter ställer sig svårare med tillämpningen. Det har emellertid icke under diskussionen, vare sig här i kammaren eller i pressen, kunnat klargöras vari dessa tekniska svårigheter skulle bestå. När man gjort antydningar av denna art ha de i varje fall icke varit av den beskaffenhet, att de på mig verkat övertygande, och dessa svårigheter skulle man säkerligen kunna övervinna.

Det är givet att jag från de allmänna utgångspunkter jag här redogjort för skulle kunna hysa sympati för det förslag som framlagts om 2 kronors skattehöjning över hela linjen. Med ett sådant arrangemang förfaller måhända behovet av en differentiering, men i det läge vari vi befinna oss är det inte möjligt att komma fram på den vägen. Och när man inte kan komma fram den vägen, utan tvingas till en så kraftig beskattning som det nu är fråga om, nämligen 3 kronor per liter genomsnittligt, föredrar jag rent skattepolitiskt och även med hänsyn till de psykologiska verkningarna Kungl. Maj:ts förslag, som även tar någon hänsyn till den ekonomiska bärkraften. Jag ber således, herr talman, att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Herr Lundstedt: Herr talman! Endast en kort replik i anledning av herr Anderssons i Rasjön anförande. Jag sade ingalunda, att brännvinet var de fattigas enda glädjekälla, utan mitt uttalande var av den innebörden, att det finns en mängd anständiga och högst sedesamma fattiga människor, vilka genom denna skattehöjning skulle komma att berövas sin kanske främsta glädjekälla. Riktigheten av detta uttalande, som herrarna ha så roligt åt och alltså måste tycka vara överdrivet, går icke att med argument bestrida, det vågar jag bestämt påstå.

Vad angår frågan om en sådan skattelags demokratiska eller antidemokratiska karaktär behöver man inte gå in på några mera djupgående distinktioner eller definitioner. Jag bara säger, att en Wallenberg, eller t. o. m. en vanlig grosshandlare, han känner inte denna brännvinsskatt. T. o. m. jag och mina kolleger vid universitetet — ja, t. o. m. docenterna märka den knappast. Men en skogsarbetare eller en lantarbetare och hans familj drabbar denna skatt med en oerhörd tyngd. Dessa våra medmänniskor helt enkelt avskäras från tillgången till en vara, som endast kan köpas av de bättre situerade. Det är

*Ang. omsättnings- och utskänkningskatt å spritdrycker samt spritdrycks-
accis m. m. (Forts.)*

detta jag avser, när jag påstår, att denna beskattning är en antidemokratisk åtgärd. Jag har icke bestritt — väl att märka — att man kan *nödgas* beträda en sådan väg; jag har endast vågat hysa och uttala den åsikten, att *ännu* är det icke av nöden.

Herr **Lundell**: Herr talman! Jag lyssnade med uppmärksamhet på finansministerns anförande här i kammaren och de reflexioner han gjorde över vad en skatt på 2 kronor beräknas kunna ge och vad en skatt på 3 kronor beräknas kunna ge i statsinkomst. Finansministern satte därvid alltigenom sin tillit till kontrollstyrelsens beräkningar. Dessa beräkningar äro emellertid grundade på ganska fria uppskattningar om hur vederbörande konsumenter komma att reagera inför skattehöjningar av den ena eller andra storleksgraden. Nu veta vi alla, att i regel reagera konsumenter inför prishöjningar på det sättet att de minska sin konsumtion. Men vi veta att detta inte är den enda reaktion som förekommer, utan det händer också att konsumenter inför prishöjningar reagera med ökad konsumtion, nämligen för såvitt de veta, att efter den prishöjning som redan genomförts de eventuellt kunna befara ytterligare en; på denna sorts reaktion från allmänhetens sida se vi för närvarande dagligdags bevis i affärerna.

Om här nu sker en höjning med 2 kronor, kommer den köpande allmänheten härvidlag i just samma situation som beträffande många andra varor. Den måste nämligen ha klart för sig, att om dessa 2 kronor icke förslå, så kommer det en tredje som ett brev på posten om några månader, och då är det givetvis bäst att ta ut vad man kan ta ut, medan man har möjlighet att få köpa till det pris som i varje fall då än så länge tillämpas.

Finansministern var anhängare av den gamla principen, som tidigare var rätt omtalad, nämligen att beskattningen bör höjas steg för steg och att den då ger ett utmärkt resultat. Därvid tänkte väl finansministern närmast på att man genom den metoden kommer ifrån en chockverkan och får en successiv och mildare övergång till den slutliga skattehöjningen. Men en sådan höjning steg för steg innebär också en fördel i psykologiskt avseende av den art som jag nyss antydde, alltså beträffande allmänhetens reaktion inför utsikten att senare *nödgas* köpa till ett ännu högre pris. Om man tänker sig in i dessa förhållanden skall man knappast kunna förneka, att en tvåkronorsförhöjning per liter i varje fall under det närmaste året kommer att ge väl så gott resultat som en höjning med 3 kronor över lag.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till herr Bergvalls förslag, som jag redan förut instämt uti. Av den omständigheten att första kammaren nu fattat ett annat beslut och att det i denna fråga i så fall väl blir gemensam votering skulle jag inte vilja dra samma konsekvenser som herr Andersson i Rasjön, utan anser att detta är en ytterligare orsak för denna kammare att vidhålla den ståndpunkt om det lämpliga i en tvåkronorsförhöjning, som jag förmodar har det största antalet anhängare här.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav först beträffande 2 § 1 mom. i det av utskottet framlagda författningsförslaget propositioner på 1:o) godkännande av utskottets förslag till lydelse av nämnda författningsrum; 2:o) godkännande av berörda författningsrum i den lydelse, som föreslagits i Kungl. Maj:ts proposition i ämnet; 3:o) godkännande av sagda författningsrum i den lydelse, som föreslagits i den av herr Hansson i Rubbestad avgivna, vid utskottets utlåtande fogade reservationen; 4:o) godkännande av förevarande författningsrum i den lydelse, som under överlägg-

Ang. omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker samt spritdrycksaccis m. m. (Forts.)

ningen yrkats av herr Bergvall; samt 5:o) avslag å såväl utskottets hemställan och Kungl. Maj:ts proposition i ämnet, i vad anginge nu ifrågavarande författningsrum, som de av herrar Hansson i Rubbestad och Bergvall under överläggningen framställda yrkandena; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förstnämnda propositionen.

Herr Hansson i Rubbestad begärde emellertid votering, i följd varav herr talmannen för bestämmande av kontrapositionen ånyo upptog de återstående propositionerna, av vilka herr talmannen ansåg den under 2:o) angivna hava flertalets mening för sig.

Jämväl beträffande kontrapositionen äskade herr Hansson i Rubbestad votering, varför herr talmannen för bestämmande av kontraposition i denna votering ånyo upptog de övriga propositionerna; och fann herr talmannen den under 3:o) angivna nu vara med övervägande ja antagen.

Votering begärdes likväl av herr Bergvall, i anledning varav herr talmannen för bestämmande av kontraposition i den sålunda begärda voteringen upptog de båda återstående propositionerna, därvid herr talmannen såsom sin mening uttalade, att den under 4:o) angivna vore med övervägande ja besvarad.

Då emellertid denna herr talmannens uppfattning bestreds av herr Hagberg i Luleå genom begäran om votering, blev nu efter given varsel först uppläst och godkänd en så lydande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren till kontraposition i den votering, som kommer att anställas för bestämmande av kontraposition i voteringen om kontraposition i huvudvoteringen angående 2 § 1 mom. i första särskilda utskottets förevarande förslag till förordning om ändrad lydelse av 2 § förordningen den 8 juni 1923 (nr 155) angående omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker, antager godkännande av förevarande författningsrum i den lydelse, som under överläggningen yrkats av herr Bergvall, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraposition i förstnämnda votering antagit avslag å såväl utskottets hemställan och Kungl. Maj:ts proposition i ämnet, i vad angår nu ifrågavarande författningsrum, som de av herrar Hansson i Rubbestad och Bergvall under överläggningen framställda yrkandena.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren till kontraposition i den votering, som skulle anställas för bestämmande av kontraposition i voteringen om kontraposition i huvudvoteringen, antagit godkännande av förevarande författningsrum i den lydelse, som under överläggningen yrkats av herr Bergvall. I överensstämmelse härmed blev efter given varsel följande voteringsproposition nu uppläst och godkänd:

Den, som vill, att kammaren till kontraposition i voteringen om kontraposition i huvudvoteringen angående 2 § 1 mom. i första särskilda utskottets förevarande förslag till förordning om ändrad lydelse av 2 § förordningen

Ang. omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker samt spritdrycks-
accis m. m. (Forts.)

den 8 juni 1923 (nr 155) angående omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker antager godkännande av sagda författningsrum i den lydelse, som föreslagits i den av herr Hansson i Rubbestad avgivna vid utskottets utlåtan- de fogade reservationen, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraposition i förstnämnda votering antagit godkännande av författningsrummet i den lydelse, som under överläggningen yrkats av herr Bergvall.

Sedan kammarens ledamöter härefter ånyo intagit sina platser och nyssnämnda voteringsproposition blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av uppsättningsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för nej-propositionen, vid vilken utgång kammaren till kontraposition i voteringen om kontraposition i huvudvoteringen antagit godkännande av förevarande författningsrum i den lydelse, som under överläggningen yrkats av herr Bergvall. Till följd härav blev efter given varsel följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den, som vill, att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående 2 § 1 mom. i första särskilda utskottets förevarande förslag till förordning om ändrad lydelse av 2 § förordningen den 8 juni 1923 (nr 155) angående omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker antager godkännande av berörda författningsrum i den lydelse, som föreslagits i Kungl. Maj:ts proposition i ämnet, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit godkännande av författningsrummet i den lydelse, som under överläggningen yrkats av herr Bergvall.

Sedan kammarens ledamöter härefter åter intagit sina platser och sistnämnda voteringsproposition blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av uppsättningsförfarandet.

Herr talmannen tillkännagav, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen. Herr Lundell begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 109 ja och 77 nej, varjämte 9 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså till kontraposition i huvudvoteringen antagit godkännande av berörda författningsrum i den lydelse, som föreslagits i Kungl. Maj:ts proposition i ämnet. I enlighet härmed erhöi propositionen i huvudvoteringen, som efter given varsel nu upplästes och godkändes, följande lydelse:

Den, som vill, att kammaren godkänner 2 § 1 mom. i första särskilda utskottets förevarande förslag till förordning om ändrad lydelse av 2 § förordningen den 8 juni 1923 (nr 155) angående omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Ang. omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker samt spritdrycksaccis m. m. (Forts.)

Vinner Nej, har kammaren godkänt berörda författningsrum i den lydelse, som föreslagits i Kungl. Maj:ts proposition i ämnet.

Sedan kammarens ledamöter härefter ånyo intagit sina platser och sistnämnda voteringsproposition blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren godkänt utskottets förslag till lydelse av ifrågavarande författningsrum.

Herr talmannen framställde vidare beträffande 2 § 2 mom. i det av utskottet framlagda författningsförslaget propositioner på 1:o) godkännande av berörda författningsrum i den av utskottet föreslagna lydelsen; 2:o) godkännande av ifrågavarande författningsrum i den lydelse, som Kungl. Maj:t föreslagit; samt 3:o) avslag å såväl utskottets hemställan som Kungl. Maj:ts proposition i ämnet, i vad anginge nu ifrågavarande författningsrum; och godkände kammaren meranämnda 2 § 2 mom. i den lydelse, som Kungl. Maj:t föreslagit.

Härefter biföll kammaren på av herr talmannen därå given proposition vad utskottet i övrigt hemställt under punkterna A) och B).

På av herr talmannen därå given proposition godkände kammaren därefter utskottets motivering med den ändring däri, som under överläggningen yrkats av herr Anderson i Norrköping.

Vid härpå skedd föredragning av utskottets hemställan under punkten C) anförde:

Herr Lithander: Herr talman! Behandlingen av min förevarande motion är dess bättre ganska enastående inom den svenska riksdagen i det avseendet nämligen, att motionären blivit berövad den grundlagsenliga rätten att kunna yrka bifall till sin motion, därför att han icke fått den behandlad i samband med den proposition, som här föreligger. Det förhåller sig nämligen så, att Kungl. Maj:t den 14 oktober avlämnat sin proposition, nr 49, som därefter av utskottet utan att avvakta motionstidens utgång behandlades den 17 oktober och fick sin behandling i kamrarna lördagen den 21 oktober. Dagen förut eller den 20 oktober tillät jag mig väcka en motion, i vilken jag påvisade, att en del yttranden i Kungl. Maj:ts proposition, närmast berörande de lätta franska vinerna, stredo mot den handelstraktat, som avtalats den 31 mars i år med den franska regeringen. Motionen hade icke tryckts, den hade icke kommit utskottet tillhanda ens, när propositionen behandlades av riksdagen, därför att utskottet icke haft något sammanträde, och motionären kunde då icke här i kammaren framställa något yrkande i anledning av densamma, därför att första kammaren på ett ögonblick hunnit bifalla Kungl. Maj:ts proposition. Det yrkande, som jag avsåg att framställa, nämligen om återremiss, kunde heller icke leda till något annat resultat än att andra kammaren skulle ha uppmanats att fatta beslut i frågan. När sedan motionen behandlas i det föreliggande utlåtandet, säger utskottet på sid. 8 i sitt utlåtande nr 31 — alltså detsamma som vi nu behandla: »Vad angår de förslag i avseende av vinbeskattningen, som framförts i motionerna nr 14 och 16 i andra kammaren, finner utskottet, med hänvisning till riksdagens redan fattade beslut rörande förevarande del av propositionen, desamma icke böra föranleda någon riksdagens åtgärd.» Detta är riktigt.

Det tvångsläget föreligger således nu, att en motionär icke haft den grund-

Ang. omsättnings- och utskänkningskatt å spritdrycker samt spritdrycks-
accis m. m. (Forts.)

lagsenliga rätten att yrka bifall till sin motion, därför att riksdagen redan fattat beslut och enligt gällande bestämmelser ett ärende icke får två gånger behandlas av samma riksdag. Nu finns det ingen annan utväg att rätta till detta — jag förutsätter nämligen, att regeringen vill honorera det avtal, som finns med franska regeringen — än att regeringen lägger fram en liten proposition, som begräftar vad regeringen, sex månader och fjorton dagar tidigare än den avlämnat denna proposition, skriftligen förbundit sig till gentemot den franska regeringen. Det kan icke råda någon tvekan om avtalets ordalydelse i det avseendet. Jag har ytterligt noga gått igenom ordalydelsen av såväl den franska texten som också den svenska, och finansministern gav förra lördagen ett meddelande, som förvånade mig, då han uppgav, att regeringen haft denna fråga under behandling, men jag tror, att det ligger ett förbiseende till grund här för. Vi ha här blott att hålla oss till ett med den franska regeringen ömsesidigt träffat avtal, och det krävs ett ömsesidigt honorerande av vad man skrivit under däri. I varje fall är detta enligt vanliga svenska begrepp det enda riktiga att därvidlag göra.

Jag skulle gärna vilja få en förklaring från någon av de närvarande regeringsledamöterna, på vilken grund man gått emot detta avtal. Om jag icke kan få en nöjaktig sådan, vill jag hemställa till de närvarande ledamöterna av regeringen att taga upp denna fråga och rätta till detta förhållande — jag vänder mig också till statsrådet Hägglöf — och få frågan behandlad efter linjer, som från alla synpunkter äro oangripbara. Vi vilja ju alla vidmakthålla det goda förhållandet med den franska staten. Den är en av våra stora avnämare av våra exportvaror, men alldeles oavsett detta skola vi, om svenska regeringen träffat ett avtal, stå för detta avtal enligt dess ordalydelse och innebörd, till dess man säger upp avtalet. Det är en mycket kort uppsägningstid. Skulle förhållandena det påkalla, får man besluta om en uppsägning, men så länge uppsägningstiden icke är slutgiltigt utlupen, ha vi enligt mitt förmenande icke rätt att rubba något i den överenskommelse, som vi träffat med franska regeringen.

Det kan hända, herr talman, att jag ånyo begär ordet, sedan jag fått höra den förklaring, som måhända kommer från regeringsbänken.

Herr Anderson i Norrköping: Herr talman! Herr Lithander vände sig mot statsrådsbänken med begäran om en förklaring. Jag skall icke föregripa vad man därifrån kan ha att säga. Men då han även kritiserat första särskilda utskottets behandling av denna fråga, måste jag säga, att det förvånar mig, att en gammal ledamot av bevillningsutskottet som herr Lithander kan uttala en kritik över att utskottet i ett fall som detta påskyndat ärendet. Det har uppenbarligen varit av mycket stort intresse även för allmänheten att få ett snabbt avgörande. Om herr Lithander verkligen med fog skulle kunna påstå, att genom denna snabba behandling någonting uraktlåtits från utskottets sida, skulle jag kunna förstå honom, men det är icke fallet. Det har varit utskottet angeläget att införskaffa upplysningar i det handelspolitiska ärendet, som herr Lithander berört. Dessa upplysningar, som lämnats av utrikesdepartementet, ha tydligt och klart visat utskottet, att de skäl, som herr Lithander anför, icke äro av någon avgörande betydelse. Detta har under hand meddelats herr Lithander, och jag tycker därför icke, att det varit nödvändigt för honom att vid två tillfällen draga denna sak inför kammaren och därigenom kanske alldeles i onödan fästa utlandets uppmärksamhet på densamma och påverka opinionen i en riktning, som jag är övertygad om att herr Lithander icke avsett.

Ang. omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker samt spritdrycksaccis m. m. (Forts.)

Herr **Lithander**: Herr talman! Jag har visserligen som gammal ledamot av bevillningsutskottet varit med om att snabbt behandla en fråga och då det varit önskvärt många gånger att komma med ett utlåtande från den ena dagen till den andra — särskilt i tullfrågor — men jag har aldrig varit med om att denna bevillningsutskottets behandling inneburet ett avsteg från ett klart och tydligt träffat handelsavtal. Utskottets ärade talesman nämnde visserligen, att jag blivit underrättad om att frågan varit föremål för observation, men jag har icke med ett enda ord blivit meddelad, varför man frångick den klara och tydliga texten i avtalet. Det är på den punkten, som jag hemställer om en förklaring från regeringen. Att fästa uppmärksamheten på en sådan sak som att ett skriftligen träffat avtal icke följts, det anser jag vara en riksdagsmans plikt, men det är icke hans plikt att med tystnad undanhålla ett förhållande, som ingalunda är observerat, vare sig en riksdagsman nämner om det eller icke. Jag hemställer att få svar från regeringsbanken i detta hänseende.

Herr statsrådet **Hägglöf**: Herr talman! Herr Lithander har vid upprepade tillfällen berört vårt avtal med den franska regeringen och därvid försökt göra gällande, att genom regeringspropositionen ett avsteg tagits från vad vi utfäst oss till i det franska avtalet. Det är icke min mening att gå långt in i själva sakfrågan, och det är ingalunda nödvändigt heller. Jag har blott velat svara för att därigenom förebygga, att det i denna fråga skall uppstå något missförstånd. Jag tänker därvid även på intrycket utomlands. Det franska avtalet, som träffades i våras, överensstämmer i huvudsak med de avtal, som tidigare träffats med franska regeringen under de senaste fem å sex åren. Detta är byggt på den principen, att man i vissa skrivelser fastslår vissa grundläggande förhållanden för det svensk-franska handelsutbytet. Man konstaterar alltså, att vissa förhållanden existera. Sedan finns det en annan grupp i avtalet, som består av direkta utfästelser. Det är en mycket tydlig skillnad alltså mellan konstaterandet av faktiska förhållanden, som icke innebära en utfästelse, och vad som i verkligheten är en utfästelse från regeringen. På den punkt, som här berörts, har från svensk sida endast konstaterats, att vid tidpunkten för avtalets avslutande vissa förhållanden existerat. Att man valt denna form, har just berott på försiktighetsskäl. Man har icke på dessa punkter velat lämna någon utfästelse. Saken är alltså — det vill jag påstå — ur avtalsmässig synpunkt fullständigt klar. Jag vill också tillägga, att denna ståndpunkt har tillkännagivits för den franska regeringen. Det är måhända onödigt att slutligen framhålla att här ifrågavarande synpunkter givetvis beaktats och noggrant studerats, innan propositionen avlämnades.

Herr **Lithander**: Herr talman! Jag har fått den förklaringen, att avtalet med Frankrike består av två olika delar. Man har dels förklaringar, som gälla rådande förhållanden, och dels utfästelser. I ingressen till den korrespondens, som återfinnes i den officiella handling, som jag förut har åberopat, nämligen Sveriges överenskommelser med främmande makter nr 16, står det på följande sätt:

»Paris den 31 mars 1939. Herr Minister. Jag har äran bekräfta resultatet av de överläggningar, som ägt rum mellan våra båda regeringar i syfte att så vitt möjligt underlätta handelsutbytet mellan Frankrike och Sverige och vilka lett till utarbetandet av följande överenskommelse», och sedan följa detaljerna. Sedan ha vi ett annat brev, också daterat den 31 mars 1939, med ingressen: »Åberopande denna dag verkställd notväxling har jag äran bringa till Eders Excellens kännedom, att i utbyte mot de tilläggskontingenter, som beviljats Sverige, följande överenskommelse träffats.» I punkt IV mom. 5 står

*Ang. omsättnings- och utskänkningskatt å spritdrycker samt spritdrycks-
accis m. m. (Forts.)*

det i samma skrivelse: »Franska viner och musserande viner äro icke underkastade särskilda restriktioner, skatter eller inre avgifter, som skulle kunna föranleda en minskning av införseln.»

Jag vill framhålla, att detta »skulle kunna» ju hänför sig till framtiden. Enligt min mening kan man icke i Sverige införa den nya vinbeskattningen på dessa viner utan att bryta mot denna överenskommelse. I den franska texten har uttrycket »skulle kunna» översatts till »auraient». Det borde egentligen ha översatts med »pourraient avoir», vilket är den exakta översättningen av den svenska texten. Vare sig man emellertid går efter den svenska eller den franska texten, så gäller ju vad som där står.

Den del av den svenska texten, som lyder »som skulle kunna föranleda en minskning av införseln», har översatts till franska på följande sätt: »qui auraient pour résultat de comprimer les importations». Det hade varit rättare, om man i stället för comprimer hade använt verbet diminuer. Därmed hade innebörden blivit tydligare och klarare uttryckt.

Det gör emellertid detsamma. Det är icke min avsikt att undervisa i konsten att skriva vare sig franska eller svenska. Det sista har ju förut i år varit föremål för anmärkningar från denna plats, nämligen då det gällt utskrivningen av inkallelserna för värnpliktiga. Det språkliga är icke det väsentliga, utan det är innebörden i avtalet, som man skall fästa sig vid.

I den svenska texten står det komma efter »särskilda restriktioner»; i den franska texten står det likaledes komma efter »restrictions spéciales». Om ordet särskilda skulle gälla även »skatter eller inre avgifter», borde ordet »spéciales» enligt franskt språkbruk ha upprepats även vid dessa ord. Det framgår därför tydligt, att *varan* icke får utsättas för skatter eller avgifter av vad slag det vara må. I den svenska texten skulle man möjligen därigenom, att ett kommatecken utsatts efter restriktioner, kunna anse, att särskilda icke hänför sig till skatter eller inre avgifter, men man kan dock även göra anspråk på tydningen, att »särskilda» hänför sig till alla tre, då enligt svenskt språkbruk upprepning av adjektivet icke är vanlig.

Det kan alltså göras vissa erinringar mot själva översättningen och även mot kommateringen, men vad man i alla fall icke kommer ifrån är, att innebörden i en viktig överenskommelse med Frankrike har varit att trygga status quo. Vad jag, herr talman, hela tiden riktat mig emot är, att man icke har efterlevt det avtal, som man har träffat.

Att man både på svensk och fransk sida haft samma mening framgår av det sista dokumentet i samlingen, som utgör ett brev från franska utrikesministeriet till svenske ministern i Paris, också daterat den 31 mars 1939. Jag har icke tagit med detta brev i min motion, där jag återgivit de andra texterna. Det står där:

»Jag har äran erkänna mottagandet av detta meddelande, om vars lydelse franska regeringen förklarar sig enig med svenska regeringen.»

Jag har mycket svårt att förstå, herr talman, att den överenskommelse, som man träffat, icke skall gälla. Varför skulle man då överhuvud taget taga in dessa bestämmelser? Jag kan icke komma ifrån den uppfattningen, att regeringen borde från den extra vinbeskattningen undantaga vad som skulle strida mot avtalet med Frankrike. Det vore säkerligen mycket önskvärt, att så skedde. Det har säkerligen mycket större betydelse för det goda förhållandet till denne vår avnämare än att en riksdagsman möjligen har tillåtit sig att fästa uppmärksamheten på något, som han för övrigt finner mycket förklarligt, om regeringen i dessa brådskande tider har kommit att förbise. Jag

Ang. omsättnings- och utskänkningskatt å spritdrycker samt spritdrycksaccis m. m. (Forts.)

vill rekommendera en liten proposition därom snarast möjligt, så att saken rättas till. Jag vet, att det icke betyder så förfärligt mycket i inkomsthänseende för staten. Vida mer betyder det, att regeringen visar, att när vi ha träffat ett avtal, så är det gammal god sed i Sverige att också stå för det till punkt och pricka.

Herr Olsson i Gävle: Herr talman! Trots att herr Anderson i Norrköping har lämnat upplysningar från utskottsbehandlingen av detta ärende, bortser herr Lithander hela tiden ifrån, att hans synpunkter redan ha varit under omprövning. Vi ha i utskottet inhämtat kunskap om detta avtal. Vi ha bett utrikesdepartementet tolka det för oss. Detta har också skett. Utrikesdepartementet har kommit till det resultatet, att avtalet icke lade några hinder i vägen för genomförandet av denna extra beskattning på viner. Efter dessa upplysningar har utskottet anslutit sig till förslaget.

Om det nu skulle vara så, att Frankrike anser, att dess intressen på något sätt ha trätts för nära, förefaller det mig, som om det vore lämpligare, om dess representant i detta land hittade vägen till utrikesdepartementet. Jag är säker på att resultatet därav skulle bli väsentligt mer givande än om vi skola munhuggas om huruvida vi haft rätt eller ej till det beslut, som är fattat.

Herr Lithander: Herr talman! Ifall en svensk riksdagsman väcker en motion, i vilken han åberopar ett svenskt handelsavtal, och om denna hans motion icke ens kommer till behandling i utskottet, innan utskottet yttrar sig, utan tas med i ett senare betänkande i en annan fråga, och om utskottet under tiden har vänt sig till utrikesdepartementet för att inhämta upplysningar, så vore det väl icke för mycket begärt, att utskottet i så fall säger, att på grund av de upplysningar, som vi ha inhämtat från vårt utrikesdepartement, har det visat sig, att det refererande av en handelstraktat, som herr Lithander har gjort, icke har något värde. Då hade utskottet åtminstone i sitt betänkande angivit något skäl för sin ståndpunkt. Man hade i så fall icke behövt gå in på några detaljer, om man icke velat. Man hade kunnat åberopa ett auktoritativt uttalande från utrikesdepartementet om att herr Lithander har orätt, när han åberopar vad vi ha utfäst oss att göra.

Herr Olsson i Gävle: Herr talman! Vad jag nyss sade borde ju räcka, men jag vill komplettera det med att framhålla, att utskottets andra avdelning hade fått dessa uppgifter från utrikesdepartementet redan innan utlåtandet angående vinskatten framlades för riksdagen, alltså det utlåtande, som behandlades förra lördagen. Nu vet ju herr Lithander såsom gammal ledamot av bevillningsutskottet, att i frågor av handelspolitisk innebörd skriver man så litet som möjligt.

Herr Lithander: Även om man skriver så litet som möjligt, herr talman, bör man stå vid vad man har avtalat. Det är endast det jag begär. Jag sätter fortfarande min lit till att regeringen skall rätta till saken.

Efter härmed slutad överläggning blev utskottets hemställan under punkten C) av kammaren bifallen.

§ 5.

Föredrogos vart efter annat andra särskilda utskottets utlåtanden:

nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om anläggningar för radiotelegrafi eller radiotelefoni; och

nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om inskränkning i rätten att återtaga avbetalningsgods från vissa värnpliktiga m. m.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 6.

Till bordläggning anmäldes:

första särskilda utskottets utlåtanden:

nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag om anslag till särskilda arbetslöshetsåtgärder; och

nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående nybyggnad av minsvepare m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

§ 7.

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från första särskilda utskottet:

nr 49, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 49, såvitt angår omsättnings- och utskänkningskatt å spritdrycker samt spritdrycksaccis m. m., ävensom i ämnet väckta motioner; och

från andra särskilda utskottet:

nr 47, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om anläggningar för radiotelegrafi eller radiotelefoni; och

nr 48, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om inskränkning i rätten att återtaga avbetalningsgods från vissa värnpliktiga m. m.

§ 8.

Justerades protokollsutdrag.

§ 9.

Herr *Eriksson* i Frägsta avlämnade en av honom *m. fl.* undertecknad motion, nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 56, angående ställande av statlig garanti för täckande av vissa kostnader för vedproduktionen m. m.

Denna motion bordlades.

§ 10.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Hammarlund</i>	under	3	dagar	fr. o. m.	den	30	okt.,
› <i>Åkerström</i>	›	4	›	›	›	31	›
› <i>Sundberg</i>	›	3	›	›	›	30	›
› <i>Johansson</i> i Krogstorp	›	5	›	›	›	31	›
› <i>De Geer</i> i Hanaskog	›	4	›	›	›	30	›
› <i>Lindén</i>	›	5	›	›	›	31	›
› <i>Viklund</i>	›	5	›	›	›	31	›
› <i>Osberg</i>	›	3	›	›	›	30	›

herr <i>Lundqvist</i>	under 3 dagar fr. o. m. den 30 okt.,
› <i>Magnusson</i> i Tumhult	› 4 › › › 1 nov. och
› <i>Lithander</i>	› 3 › › › 29 okt.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl 3.52 e. m.

In fidem
Sune Norrman.

Måndagen den 30 oktober.

Kl. 4 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 24 innevarande oktober.

§ 2.

Herr statsrådet *Hägglöf* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 61, med förslag till ändrade grunder i vissa fall för värnpliktigas avlöning; och

nr 62, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 5 § 1 och 5 mom. samt 7 § avlöningsreglementet den 15 juni 1939 (nr 278) för personal vid försvarsväsendet under krigstjänstgöring (krigsavlöningsreglementet).

Dessa propositioner bordlades.

§ 3.

Föredrogs ett från första kammaren överlämnat protokollsutdrag, nr 127, med inbjudan till andra kammaren att förena sig med första kammaren i dess beslut, att första särskilda utskottet skulle behandla jämväl Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 61, med förslag till ändrade grunder i vissa fall för värnpliktigas avlöning; och

nr 62, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 5 § 1 och 5 mom. samt 7 § avlöningsreglementet den 15 juni 1939 (nr 278) för personal vid försvarsväsendet under krigstjänstgöring (krigsavlöningsreglementet);

ävensom de ytterligare framställningar, som kunde komma att av Kungl. Maj:t eller i enskilda motioner göras i dessa ämnen eller andra i oskiljaktigt sammanhang därmed stående frågor;

och blev berörda inbjudan antagen av andra kammaren.

§ 4.

Föredrogs och remitterades till första särskilda utskottet den på kammarens bord liggande motionen nr 20 av herr *Eriksson* i Frågsta *m. fl.*

§ 5.

Föredrogos, men bordlades åter första särskilda utskottets utlåtanden nr 32 och 33.

§ 6.

Anmäldes och godkändes andra särskilda utskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 28, till Konungen i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition angående förordning med vissa särskilda föreskrifter rörande tillämpningen av motorfordonsförordningen den 23 oktober 1936 (nr 561) m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

§ 7.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.10 e. m.

In fidem
Sune Norrman.